

MEANDER #2

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

jaargang 21 | april-mei-juni 2023

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

4 Natuurweekend naar de Hoge Venen
5 Leiewerken komen eraan: meer natuur dankzij bulldozers?
7 Het Daslook Dilemma
10 De aardappeleters
12 Dood door stikstof?
14 Be(e) wild
15 Cursus paddenstoelen in het najaar
16 Kantelstuw in natuurreservaat het Paddenbroek
17 18 juni 2023: Opentuinendag in Deinze
19 Hommels
22 Het verborgen leven van hazelwormen en co
24 LEADER-project 'BehouT het Verleden'
25 Kalender
35 Nieuwsbrief Vlaamse Ardennen
36 Resultaten 'Het Grote Vogelweekend'
38 Bijzondere vogelwaarnemingen
40 Mediawatcher
43 Natuurreservaat het Paddenbroek
44 Fotowedstrijd 'Focus op de Vlaamse Ardennen'

Natuurinbreuken? Inspectieregio West (provincie West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen)
natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be • Telefonisch bereikbaar tijdens de kantooruren op **050 247 770**
Problemen of klachten tijdens het weekend: bel de politie!

natuurpunt

Vlaamse Ardennen *plus* VZW
Boskant 56, 9700 Oudenaarde
Ond. Nr. 0656674360
RPR Gent, afdeling Oudenaarde
www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be

LIDMAATSCHAP
Je wordt lid door 38 euro te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.

CONTACTPERSONEN
Dirk Criel 0475 45 05 34

WEBSITES
www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be
www.facebook.com/np.vaplus
issuu.com/vlaamseardennenplus

AFDELINGEN
- **Kruisem**
  Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
  ed.vandenabeele@skynet.be
- **Tussen Leie en Schelde**
  Koen Houthoofd 0470 55 02 36
  koen.houthoofd@natuurpunt.be
- **Oudenaarde plus**
  Paul Cardon 0474 39 02 77
  cardon.paul@gmail.com
- **Ronse**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Sint-Lievens-Houtem**
  Erwin Declercq 09 282 06 70
  erwin.declercq@hubkaho.be
- **Vlaamse Ardennen**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Zwalmvallei**
  Jan François 09 361 03 00
  jan.francois@telenet.be

KERNEN
- **Rondom Burreken**
  Marie-Anne De Geest 0474 56 05 04
  marie-anne.de.geest@hotmail.be
- **Werkgroep Bos t'Ename**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be

WERKGROEPEN
- **Paddenstoelen**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Planten**
  Henk Coudenys
  coudenys.henk@belgacom.net
- **Vogels**
  Dimitri Van de Populiere 0473 52 13 44
  dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- **Zoogdieren**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be

RESERVATEN MET PROJECTNUMMER
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:
- **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699**
- **Bois Joly 6625**
  Patrick Alexander 0495 45 37 77
  p.alexander@telenet.be
- **Bos t'Ename-Volkegembos 6121**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be
- **Bovenlopen Zwalm 6142**
  Heidi Demolder 055 42 16 45
  heidi.dm@telenet.be
- **Burreken 6602**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be
- **Faunahuis Burreken F-04031**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be
- **Feelbos-Kalkoven 6185**
  Lucien Vanden Daele 055 38 70 54
- **Grootmeers 6650**
  Tine Dhollander 0495 88 13 40
  tine@gwapo.be
- **Heurnemeersen 6063**
  Gerard Mornie
  gerard.mornie@pandora.be
- **Kordaelbos 6605**
  Lieven Kinds 09 383 71 39
  lieven.kinds@telenet.be
- **Langemeersen 6076**
  Alexander Van Braeckel
  0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Leiemeersen Astene & Bachte 6109**
  Koen Houthoofd 0470 55 02 36
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Maarkebeekvallei 6670**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Middenloop Zwalm 6160**
  Chris Nuyens
  chris_nuyens@telenet.be
- **Munkbosbeekvallei 6151**
  Laurent Flostroy 0498 67 71 09
  laurent.flostroy@pandora.be
- **Nukerkebos-Bosheide 6641**
  Simon Feys 0486 73 06 19
  simonfeys@yahoo.com
- **Paddenbroek 9401**
  Thijs Lietaer 0473 58 17 14
  thijs.lietaer@telenet.be
- **Parkbos-Uilenbroek 6136**
  Dominiek Decleyre
  dominiek.decleyre@gmail.com
- **Perlinkvallei 6204**
  Vincent Decroock 0498 10 95 39
  vincent.decroock@proximus.be
- **Pyreneeën-Tombele 6667**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Rooigembeekvallei 6669**
  Joris Van Garsse 0498 14 54 03
  joris.van.garsse@telenet.be
- **Vuilbroek 6126**
  Axel Heyerick 0479 29 94 73
  axel.heyerick@gmail.com
- **Wijmier 6141**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Vallei van de Zeverenbeek 6082**
  Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com

De Boembekemolen is het bezoekerscentrum van Natuurpunt in de Vlaamse Ardennen
Veerle Van Der Kelen
Coördinator bezoekerscentrum
Vlaamse Ardennen - Boembekemolen
Boembeke 18 | 9660 Brakel
0487 32 52 06

MEANDER

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*.

Redactie
redactiemeander@
natuurpuntvlaamseardennenplus.be
- Johan Cosijn 055 30 98 10
- Norbert Desmet 0494 65 33 91
- Rik Desmet 0497 87 56 14
- Ellis De Vuyst 0479 433 711

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055 38 78 83
filip.keirse@telenet.be

Cover Slanke sleutelbloem - foto: Rik Desmet

Lay-out SomethingEllis.be

Oplage 4270 ex.

Druk Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van €13 op rekening BE91 8912 5408 8476 van Eddy Van Den Abeele.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C014767

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Het verhaal van de Natuur in Vlaanderen

De reeks 'Het verhaal van Vlaanderen' boeide op zondagavond veel kijkers. Je kreeg er in vogelvlucht een overzicht van de geschiedenis van Vlaanderen en hoe onze maatschappij evolueerde. Zoals te verwachten was, lokte deze uitstekende serie ook veel reacties uit, met een teneur die afhing van de politieke kleur. Wat in deze serie nauwelijks aan bod kwam, was hoe samen met een veranderende maatschappij ook ons landschap en onze natuur mee veranderden.

Op zijn beurt lokte de documentaire 'Onze Natuur' veel geïnteresseerden, zowel naar de bioscoop als naar het televisiescherm. De schitterende beelden bieden een kijk op de natuur in Vlaanderen al zijn we ook benieuwd naar een 'making of'.

Hierbij een suggestie voor een programmamaker: combineer beide reeksen en maak een serie over 'Het verhaal van de Natuur in Vlaanderen'. Daarin zou onvermijdelijk tot uiting komen hoe vooral na de tweede oorlog de natuur en/in ons landschap steeds meer verschraalden. Verplicht vervolgens de politici om de serie te bekijken en ze zullen zich misschien in de toekomst onthouden van geringschattende opmerkingen over 'drie bomen en een vleermuis' (zie deze Meander pagina 42).

Uit een dergelijke serie zou ook blijken hoe bepaalde soorten het bijzonder moeilijk hebben. Momenteel is men in onze regio bezig om broedvogels te inventariseren. Gelukkig beschikken we voor onze streek over het standaardwerk 'Zijn er nog vogels' waarin Luc Menschaert een volledig overzicht geeft van de broedvogels in de periode 1972-1990. Het lijstje met soorten die we bij ons sindsdien dreigen te verliezen is groot: matkopmees, zomertortel, grote lijster, wielewaal ... Optimisten (en eco-modernisten) zullen dan weer wijzen op een paar succesverhalen zoals slechtvalk, oehoe, grote zilverreiger, ... maar met een dode (ring)mus kunnen we niet blij zijn.

Al dan niet politiek gestuurd rijzen er in de pers vragen over de 'machtspositie' van onze vereniging Natuurpunt. Natuurpunt bezit ondertussen ongeveer 20.000 ha natuurgebied en telt 130.000 leden. De interesse voor natuur is daarom ook niet meer weg te zetten als de interesse van een paar groene jongens met een verrekijker. Als Natuurpunt zoveel grond in eigendom heeft, is dat omdat het opkopen van natuur de enige garantie biedt op natuurbehoud of natuurontwikkeling. Als Natuurpunt zoveel natuurgebieden beheert, is dat omdat ze eigenlijk een deel van het werk van de overheid op zich neemt: wat we zelf doen, doen we beter ...

Het natuurbeheer in Vlaanderen wordt gehypothekeerd door een overmaat aan stikstof, grotendeel afkomstig van de landbouw. Het verhaal van de landbouw in Vlaanderen lees je in het boek 'Tot De Bodem' (zie deze Meander p 10). In dat boek wordt ook bekeken hoe de landbouw er zou moeten uitzien zodat die zowel voor de boer, het milieu en de biodiversiteit positief blijft. Er zijn daarbij twee strekkingen. De ene zweert bij een agro-ecologische landbouw waarbij er ook op de akkers en weiden plaats is voor natuur met zachte overgangen naar natuurgebieden. De andere pleit daarentegen voor een superintensief landbouwareaal met maximale productie waardoor er elders meer ruimte vrijkomt voor natuurgebieden. In deze laatste optie liggen die natuurgebieden dan wel een beetje verweesd als eilandjes tussen natuurwoestijnen, zonder mogelijkheden van uitwisseling tussen de verschillende reservaten.

Het grote aantal leden van Natuurpunt weerspiegelt uiteraard de toegenomen interesse voor natuur. Dat veroorzaakt ook interesse voor het 'oogsten' in de natuur. Dat dit niet zonder gevolgen blijft, kan je lezen op pagina 7 waar de pluk van daslook in onze bossen aan bod komt.

Het stijgend aantal leden vertaalt zich ondertussen jammer genoeg nog niet in een groeiend aantal actieve vrijwilligers. De vele opdrachten in de natuur vereisen steeds meer werk terwijl een groot deel van de huidige actievelingen stilaan een dagje ouder wordt. Dus bij deze nog eens een oproep om je ook actief in te zetten, dat kan al heel laagdrempelig starten.

Vooral in januari scheen de zon deze winter weinig en dat weegt op het gemoed. Jammer genoeg leiden tegenwoordig een paar zonnige, windstille dagen tot een bedroevend slechte luchtkwaliteit, steevast gevolgd door een oproep om geen hout te stoken. Meteen een dilemma voor de vele Natuurpunters die het (hernieuwbare) hout

dat ze verkrijgen bij de beheerwerken opstoken. En wie weet kan een verstandig gebruik van het hout van houtkanten een extra stimulans zijn voor de 3.350 km hagen die Vlaanderen wil planten.

Maar als deze Meander verschijnt zal uiteindelijk toch de lente weer in het land zijn, ook al is die dan elk jaar wat stiller. De lentesfeer kan je onder andere opsnuiven ter gelegenheid van de Vlaamse Ardennendag op 16 april waarbij op verschillende plaatsen gidsen je door onze prachtige natuur loodsen (zie www.vlaamseardennendag.be).

Voor wie het nog niet deed tenslotte nog een warme oproep om je lidmaatschap in orde te brengen.

Rik Desmet

Natuurweekend naar de Hoge Venen
6.10 – 8.10.2023

Hautes Fagnes © Eddy Vervynckt

Begin oktober bezoeken we de Hoge Venen. Het is het oudste en meest bekende natuurpark van België en met 5 000 hectare tevens het grootste gebied in ons land waar natuurbehoud een prioriteit is. Afhankelijk van het seizoen, krijgt het een surrealistisch, vreemd en prachtig uiterlijk.

Hier kan je zeldzame soorten vinden die de venen en vochtige zones bevolken, zoals beenbreek, wolgras, heide, lavendelheide, zevenster, kleine veenbes. De Hoge Venen herbergen een schat aan dieren en planten. Eén van de meest kwetsbare soorten is het korhoen. In de Hoge Venen huist de laatste Belgische populatie van deze zeldzame 'venenkip'. Andere bijzondere broedvogels in deze omgeving zijn onder meer dwerguil, ruigpootuil, havik, rode wouw, middelste bonte specht, sprinkhaanzanger, graspieper, grauwe klauwier, raaf en zwarte ooievaar. Tijdens de jaarlijkse voor- en najaarstrek kan je hier ook grote groepen kraanvogels spotten.

Ons programma: zaterdag wandelen we ongeveer 15 km. Op de middag eten we onze picknick in het natuureducatief centrum van Bérinzenne. Op zondagmorgen wandelen we vanaf onze Gîte rechtstreeks naar de Hoge Venen. In de namiddag gaan we Recht naar ... een leuke en familiale, educatieve verrassings-excursie ☺

Onze verblijfplaats: Gîte Kaleo - Rue des Charmilles 69, 4950 Ovifat - www.kaleo-asbl.be

Onze Gîte is gelegen op het dak van België, aan de voet van het ***Parc Naturel des Hautes Fagnes***. Het ligt verscholen in het groen, waar u zich één kunt voelen met de ongerepte natuur. Er zijn kamers voor 4 personen met stapelbedden, u moet dus een kamer delen.

In de prijs begrepen: koud buffet en welkomstdrankje op vrijdagavond. Ontbijt op zaterdag- en zondagmorgen, lunchpakket voor zaterdag en zondag, aperitief en souper op zaterdagavond. Alle dranken inbegrepen. Lokale, Nederlandstalige gids gedurende het hele weekend: Hans Wielockx. Verrassings-excursie op zondagmiddag. Alle toegangsgelden.

Inschrijven voor dit weekend na telefonische bevestiging of mail van Eddy Vervynck 0496/626303 eddy.vervynck@gmail.com, en na betaling van de volledige som op rek.nr.: BE34 9794 3597 5090, Peperstraat 24 Deinze.

Volwassenen: € 185/pp
Kinderen <14jr: € 155/pp

Samen maken we er terug een schitterend weekend van!

Eddy en Wim

Leiewerken komen eraan: meer natuur dankzij bulldozers?

De geplande aanpassingswerken aan de Leie in kader van het Seine-Scheldeproject zijn nu definitief van start gegaan en komen nu ook onze richting uit. In de voorbije jaren werden er vooral enkele bruggen vervangen, maar nu zijn de oevers aan de beurt. De eerste kilometers werden aangepakt in pand 140 tussen Deinze en de Spoorwegbrug in Zulte.

Actieve oeverzwaluwenwand aan brug Grammene. © Herman Nachtergaele

Hier kijken we met belangstelling naar uit: de oeverwerken zijn een deel van het onderdeel Rivierherstel Leie, een ambitieuze aanpak om het artificieel uitzicht van het kanaal terug een meer natuurlijk aspect te geven met meer natuurwaarde. De principes van natuurtechnische milieubouw bestaan al lang in Vlaanderen, maar de schaalgrootte waarop wordt gewerkt met de Leie is toch wel uniek en het geheel wordt op het terrein opgevolgd door een bioloog met een indrukwekkende CV op gebied van natuurontwikkeling (Paul Durinck, in een vroeger leven ooit nog directeur van de toenmalige Natuurreservaten vzw).

Momenteel zijn de oevers van de Leie over het ganse traject van 41 km versterkt met breukstenen en betonnen platen. De oevers zijn vaak kunstmatig opgehoogde dijklichamen en de bijhorende vegetatie is op veel plaatsen minder waardevol (soortenarme graslanden, verruiging), ondanks vele jaren beheer met min of meer selectief maaien. Anderzijds is er ook veel spontane opslag van riet en wilgensoorten die dan wél weer waardevolle microhabitats vormen voor heel wat vogelsoorten en insecten. Plaatselijk, waar de bodem minder voedselrijkdom bevat, is de flora al in betere doen met kenmerken van droge glanshavergraslanden (met o.m. wikkesoorten, margriet, knoopkruid). Deze stukken zijn belangrijk voor vlindersoorten gebonden aan gras/hooilanden zoals dikkopjes, oranje zandoogje, hooibeestje, icarusblauwtje en bruin blauwtje.

De onnatuurlijke oeverstructuur en de turbulentie van passerende schepen hebben grote gevolgen voor het onderwaterleven: er zijn in de Leie nauwelijks rustzones die dienen als paaiplaatsen voor de vissen of kansen geven voor ontwikkeling van onderwaterplanten waardoor het ganse microweb van onderwaterleven niet goed functioneert.

De oeverwerken willen een deel van deze problemen aanpakken. De kunstmatige oeververdediging van breukstenen en betonplaten wordt zoveel mogelijk verwijderd. Daar waar de oeverzones voldoende breed zijn gebeuren grootschalige graafwerken waarbij verschillende types van vooroevers worden gemaakt. Dit worden plas/dras-bermen en moeraszones die door een onderwaterberm worden afgeschermd van de boeggolven van schepen in de eigenlijke vaarweg. In deze luwtezones moet een natuurlijke dynamiek op gang komen met kolonisatie door onderwaterplanten met ook verschillende graden van verlanding, en zo zullen op termijn diverse watergebonden biotopen ontstaan waar een gans voedselweb zich kan ontwikkelen. De oevers kunnen zo evolueren naar kilometerlange migratiecorridors waar topsoorten zoals bevers en wie weet ooit otters langs kunnen foerageren.

Op plaatsen waar de graslanden nu te voedselrijk zijn wordt de toplaag afgegraven zodat er een nieuwe start wordt gemaakt vanuit een voedselarmere bodem. Kolonisatie vanuit lokale zaadbronnen of eventueel herinzaai moeten hier uitmonden in betere vegetatietypes.

Het klinkt allemaal mooi, en we hopen dat de uitkomst van deze werken uiteindelijk meer natuur zal opleveren. Ondertussen is het wel even slikken voor de voorbijganger die de uitvoering bekijkt. Om de nieuwe uitgangssituatie te bekomen wordt quasi alle bestaande vegetatie verwijderd met inbegrip van de meeste bomen en struwelen langs de waterrand, op kleine eilandjes na, die kunnen fungeren als zaadbron. Dit komt over als een zware kaalslag en zal zeker op korte termijn een flinke achteruitgang geven voor de natuur langs de Leie. Het herstel zal heel wat jaren vragen en we moeten beseffen dat de finale natuurtypes anders zullen zijn met meer plaats voor de specifieke watergebonden natuur. De natuurvriendelijke oevers komen overigens niet overal: daar waar de oeverruimte te smal is worden "technische" oevers aangelegd. Praktisch betekent dit een aanleg van kaden of terug versterkte oevers naast het jaagpad. Het geheel wordt dus onvermijdelijk een compromis tussen wens voor meer natuur en nautische beperkingen.

Het project van de oeverwerken zal meer in detail worden toegelicht door de Waterweg NV op de eerstvolgende West-Vlaamse Natuurstudiedag op 4 maart 2023 die focust op het thema van "maakbare natuur".

O ja, we wachten natuurlijk ook nog op die 500 ha natuurherstel in de riviervallei zelf. Maar ook dat komt er aan. De eerste uitvoeringswerken zijn gestart in Dentergem in het projectgebied Neerhoek. Ook de grondverwervingen gaan door. Het ziet ernaar uit dat de deadline van de eerste 100 ha natuurinrichting ten velde tegen eind 2024, politiek vastgelegd door minister Demir, inderdaad kan gehaald worden. Nog dit jaar worden er 3 nieuwe natuurinrichtingstudies opgestart in de projectgebieden Oeselgem/Bavikhove-Ooigem en Posthoorn tussen Wevelgem en Menen. Het gaat vooruit ... Wie had dat durven dromen?

Kanttekening

Hoewel we dus vrij positief zijn over de evoluties binnen het luik Rivierherstel, blijven we op onze hoede voor de mogelijke impact van de Leiewerken op bestaande natuurgebieden in onze regio, zeker in het pand 160 tussen Harelbeke en Menen. In afwachting van de resultaten van nieuwe studies over het vaarregime, blijft het gissen naar de impact op gebieden zoals het Schrijverke in Marke. Ook blijven we zeer sceptisch over de finale kosten-batenanalyse van dit ganse Leieproject. De evolutie van het wegtransport spreekt voor zich: dagelijks honderden kilometers fileleed, vrachtwagenvervoer dat jaarlijks toeneemt [1] en nieuwe logistieke centra die steunen op vrachtwagenvervoer wordt geen strobreed in de weg gelegd. Je moet maar één keer de chaos van de duizenden vrachtwagens op de E17 meemaken om genoeg te weten: het is een fata morgana dat dit fundamenteel zal veranderen door de Leiewerken zonder bijkomende, drastische ingrepen in ons mobiliteitsbeleid. Tot nader order is dat niet gepland door de Vlaamse politici.

(1) In 2021 werd 278 miljoen ton goederen over de weg vervoerd met in België geregistreerde voertuigen (vrachtwagens en trekkers met een laadvermogen van minstens 1 ton). Dat is een stijging van 1,4% ten opzichte van 2020 wat de vervoerde tonnage betreft, en een stijging van 4,9% voor de gepresteerde tonkilometers: bron https://statbel.fgov.be.

Herman Nachtergaele

Dit artikel verscheen eerder in het tijdschrift Klimop (2023/1)

Aanlegplaats voor schepen aan Machelenbrug. © Herman Nachtergaele

Aanleg nieuwe oeverzones. © Herman Nachtergaele

Het Daslook Dilemma

Daslook © Rik Desmet

Toen ik dertien was, werd ik de trotse bezitter van een exemplaar van de Geïllustreerde Flora van Nederland van Heimans, Heinsius en Thijsse, gedrukt in 1965 en eigenhandig in leder ingebonden om hem beter tegen weer en wind te kunnen beschermen bij gebruik in het veld. Op de eerste pagina hangt nog steeds de eerste Belgische lijst met beschermde plantensoorten uit 1976, die ik erin had gekleefd, met vulpen aangevuld met de soorten die in 1974 in Nederland wettelijk werden beschermd. In die Nederlandse lijst stond daslook op nummer 1. In de Belgische lijst ontbrak daslook. Sinds 2016 is daslook van de Nederlandse rode lijst geschrapt. Op de website van het INBO valt te lezen dat daslook sinds 2006 als 'niet bedreigd' wordt beschouwd in Vlaanderen.

Daslook is in onze regio een van de pronkstukken van de voorjaarsflora. In kwelzones van oude bossen kan deze plant plaatselijk massaal voorkomen, zoals bv in 't Burreken het geval is. Vaak gaat het echter ook om kleine populaties, zoals even verderop in het Bos Ter Rijst. Daar zijn slechts twee kleine populaties te vinden, die ruimtelijk ongeveer een kilometer van elkaar gescheiden zijn. In het Koppenbergbos staat zelfs maar één langgerekt vlekje van hooguit honderd exemplaren in een gracht, met een totale oppervlakte van minder dan één vierkante meter.

In onze locale plantenatlas, de Flora van de Vlaamse Ardennen, die gegevens bevat van 1972 tot 2002, staan 45 stippen op het verspreidingskaartje van daslook. Dit wil zeggen dat de soort tussen 1972 en 2002 in 45 ifbl-kwartierhokken (die elk één vierkante kilometer groot zijn) waargenomen werd. Anno 2022 was het aantal waarnemingen reeds meer dan verdrievoudigd tot 139 ifbl-kwartierhokken.

Mogen we uit dit alles concluderen dat het goed gaat met onze daslook? Het blijft hoe dan ook een kwetsbare soort, om de eenvoudige reden dat ze gebonden is aan een uiterst kwetsbaar biotoop, namelijk de combinatie van oud bos en bronzone. Het toegenomen aantal waarnemingen in onze regio is daarenboven vooral te danken aan de intensiteit waarmee de laatste decennia geïnventariseerd wordt, al valt niet uit te sluiten dat er hier en daar een kleine populatie is bijgekomen als gevolg van gekweekte en later verwilderde exemplaren.

In het vierde deel van de TV-documentaire 'Onze Natuur,' wordt daslook in beeld gebracht, met vermelding van de locatie waar deze gefilmd werd, namelijk het Neigembos te Ninove. Net zoals in 't Burreken gaat het hier om een grote aaneengesloten populatie.

In de recent uitgegeven bestseller

'In het wild geplukt' van Lieve Galle, krijgt daslook een prominente vermelding. Daslookpesto is recent uitgegroeid tot een culinaire delicatesse en is best prijzig. De auteur van dit boek heeft een groot hart voor de natuur en drukt zowel haar lezers als haar cursisten op het hart om de natuur niet te plunderen. Als richtlijn geeft ze hierbij om van een populatie eetbare wilde planten hooguit één exemplaar op twintig te plukken.

Maar waar is het nog veilig om eetbare planten in het wild te plukken? Onze wegbermen zijn vervuild door de neerslag van uitlaatgassen, opgewaaid asfaltstof en afgesleten verf van wegmarkeringen en in ons landbouwgebied wordt met kankerverwekkende pesticiden gesproeid dat het een lieve lust is. Tenzij je als wildplukker over een verwilderde tuin beschikt, blijven enkel nog onze bossen en natuurreservaten over. En hier is het verboden om te plukken.

Niet iedereen weet dit echter en al zeker niet elke enthousiaste pas opgeleide wildplukker. Getuige hiervan zijn de jaarlijkse wildplukwandelingen die door allerlei organisaties gepland worden in reservaten zoals 't Burreken, zonder medeweten van de reservaatverantwoordelijken. De plaatselijke beheergroep moet elk jaar opnieuw aan de alarmbel trekken en dergelijke initiatieven doen afgelasten. Idem dito voor andere reservaten waar daslook voorkomt.

Maar waar is het nog veilig om eetbare planten in het wild te plukken? Onze wegbermen zijn vervuild en in ons landbouwgebied wordt met kankerverwekkende pesticiden gesproeid.

Behalve onwetendheid zijn er ook nog de onwil en het onvermogen van veel mensen om zich aan de regels te houden. Dit kan op korte termijn tot een zeer sterke achteruitgang leiden van een kwetsbare soort zoals daslook. Daslookpopulaties worden soms met de zeis afgemaaid om tot pesto verwerkt te worden, al dan niet voor louter eigen gebruik. En zelfs indien de regel van één op twintig gerespecteerd wordt, blijft het gevaar bestaan. Neem bv de kleine populatie daslook in het Koppenbergbos. Deze bevindt zich in een gracht naast een veel belopen wandelpad. Wildplukker nummer 1 plukt vijf van de honderd plantjes, idem dito voor wildplukkers 2 en 3, want wie ziet het verschil tussen honderd en negentig exemplaren? Reken zelf maar uit hoeveel wildplukkers er nodig zijn om deze populatie te decimeren, te meer daar niet enkel de bladeren populair zijn om er pesto van te maken, maar ook de knollen vaak geoogst worden om als lookteentjes aan een stoofpotje toe te voegen of om te verwerken tot een natuurlijk medicijn tegen prostaatontsteking.

Ik betreur het dan ook ten zeerste dat daslook in populaire handboeken voor wildplukkers opgenomen wordt. Ik betreur het even zeer dat in een intens bekeken natuurdocumentaire de exacte locatie vermeld wordt van een grote populatie daslook.

Het gaat overigens niet om daslook alleen. In het eenentwintig eeuwse Vlaanderen is simpelweg geen plaats om op een verantwoorde manier aan wildpluk te doen. De stijgende populariteit van deze bezigheid vormt de facto een nieuwe bedreiging voor onze restantjes kwetsbare natuur. Als verantwoordelijke van de plantenwerkgroep hou ik er niet van indien wildplukkers met onze excursies meegaan, hoewel in principe iedereen welkom is. Het gevaar bestaat immers altijd dat het om mensen gaat die het niet kunnen laten om achteraf te komen oogsten wat tijdens de excursies aan hen getoond wordt.

Voor velen vormt een cursus wildplukken wellicht een zinvolle manier om zich beter te verbinden met de natuur en dat laatste kan ik alleen maar toejuichen. Maar deze natuur

is reeds overdadig geëxploiteerd – onder meer door allerlei vormen van recreatie – en overbelast door menselijke invloeden allerhande. Er kan echt niets meer bij, ook geen wildpluk, zelfs niet goedbedoeld en met respect uitgevoerd. De rozenbottels in een bosrand en de bessen van de duindoorn mogen we ons niet ook nog eens toe-eigenen. Ze vormen het wintervoedsel voor vogels. Kastanjes die in een bos op de grond blijven liggen, zijn geen verspild voedsel. De wormen en larven die hen eten, vormen een belangrijk element van de ecologische kringloop in een bos. Eekhoorntjesbrood dat niet door mensenhanden geplukt wordt, is het voedsel voor slakken, die zelf weer gegeten worden door egels en vogels. De zeldzame blauwe bosbessen die nog in onze Vlaamse Ardennen te vinden zijn, bevatten zaden die verspreid worden door de vogels en de vossen die ze eten. Daardoor komen ze mogelijk op een plek terecht waar ze kunnen kiemen. Deze die in onze magen verdwijnen, komen enkel in de beerput terecht.

Daslook is de voedselplant van onder meer de larven van twee soorten zweefvliegen en van een zeldzaam motvlindertje en is tevens de gastheer van enkele soorten roestzwammen. Het zijn niet alleen slakken die eten van wat wij met rust laten. Als de knolletjes gegeten worden door een woelmuis, kan die woelmuis weer ten prooi vallen aan een bosuil. Aan de knolletjes die wij eten, heeft diezelfde bosuil niets.

Wij, mensen, kunnen kastanjes rapen in tuinen en parken, rozenbottels oogsten van hagen en struiken die we zelf hebben aangeplant, eetbare paddenstoelen kopen in elk groot warenhuis en daslookpesto in zowat elke natuurvoedingswinkel. De vruchten van de natuur dienen we in de huidige omstandigheden aan de andere levende wezens te laten.

Ik wil graag eindigen met een oproep aan alle wildplukkers die echt een hart voor onze natuur hebben: beperk je tot het oogsten van de erg algemene soorten die in je eigen tuin of in die van vrienden en kennissen voorkomen. Zo doe ik het zelf ook.

Henk Coudenys

Daslookdilemma nvdr

In de bossen in de Argonne groeit daslook op sommige plaatsen massaal. En ook hier wordt er massaal geplukt. Niet alleen door mensen voor eigen gebruik, maar er zijn ook mensen die het doen om te verkopen. Het gaat daarbij om zakken vol, tot meerdere tientallen kilo's! Vaak plukken dezelfde mensen in de herfst ook nog eens tientallen kilo's paddenstoelen om ze te koop aan te bieden bij plaatselijke handelaars. Dat gebeurt zowel in privé bossen als in openbare bossen. Het nam vorige herfst dergelijke proporties aan dan dat zelfs de gendarmerie controles moest uitoefenen.

Modest & Kamiel

agro-ecologische bioboerderij in Mater met weidevarkens, veldbloemen en Glamping

zelfpluk van zomerse bloemen
boeketten op bestelling
zomerbar van 21 juni tem 21 september

2-wekelijks vers varkensvlees
charcuterie en andere hoeveproducten

overnachten op de Glamping in de eetbare tuin

workshops – teambuildings – feesten

www.modestenkamiel.be

De aardappeleters

De aardappeleters is één van Van Goghs beroemdste werken. Hij schilderde het in 1885 en het stelt een familie voor die in een sombere setting, bij een schamel licht, een sobere maaltijd nuttigt. Dat lijkt zowat het doembeeld dat sommige politici, en ecomodernisten, ons tegenwoordig voorschilderen als we hun ideeën niet volgen.

De aardappeleters © Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

De ene waarschuwt dat als we niet weer voluit voor kernenergie kiezen we binnen een paar jaar in het donker zullen blijven zitten. In het stikstofdossier worden we dan weer afgeschrikt met honger in Vlaanderen waarbij schaamteloos misbruik gemaakt wordt van de oorlog in Oekraïne. De realiteit is dat de Vlaamse landbouw vooral gericht is op de export. De zelfvoorzieningsgraad inzake vlees van België wordt door de FOD Economie op 261% geraamd voor varkensvlees, 158% voor gevogelte en 157% voor rundvlees. De voorzitter van CD&V verwoordt dat als "En ja, die sector doet ook voor een stuk aan export" (Het Nieuwsblad, 18-02-2023). Het is overigens tekenend dat dezelfde voorzitter in interviews meestal spreekt over de landbouwindustrie en niet over de landbouw. Als België voor 261% zelfvoorzienend is wat varkens betreft, komt dat met een kost. Het is gestoeld op overzeese ontbossing, mensenrechtenschendingen en CO_2 uitstoot, door de massale invoer van soja. Tegelijkertijd is de overproductie van vlees in Vlaanderen de grootste oorzaak van het stikstofoverschot wat leidt tot vervuiling van waterlopen, bodem en natuurgebieden. In de discussie over honger in de wereld is het belangrijk ons ervan bewust te zijn dat honger zelden het gevolg is van een totaal tekort aan voedsel, maar wel van de verdeling ervan. Velen hebben geen toegang tot voedzaam voedsel, terwijl verspilling en vernietiging van dezelfde waardevolle middelen elders deel uitmaken van het economische model.

De landbouwindustrie is trouwens niet goed voor de boeren: de gemiddelde Europese landbouwer verdient maar de helft van een gemiddelde arbeider, en dit ondanks de 55 miljard die Europa gemiddeld jaarlijks in het landbouwbeleid stopt. Voor de Vlaamse akkerbouwers, melkveehouders, vleesveehouders en combinaties daarvan vormt de inkomenssteun van het Europese Gemeenschappelijk LandbouwBeleid (GLB) een onmisbaar onderdeel van hun inkomen. Op de site https://www.belpa.be/nl/search-data kan je raadplegen wat die steun voor elke boer betekent (cijfers tot 2021).

Een Franse denktank berekende in welke mate het huidige Europese landbouwareaal, zonder pesticiden, kunstmest of veevoederimport, de Europese bevolking in 2050 kan voeden. Zelfs als de voedselproductie met 35% zou verminderen zou er toch voldoende voedsel zijn voor de voltallige Europese bevolking. Er zou zelfs export mogelijk blijven (granen, zuivel, wijn), terwijl de broeikasgasemissie met 40 % zou verminderen.

Bovenstaande informatie, en nog veel meer, staat te lezen in het boek 'Tot de bodem, de toekomst van de landbouw in Vlaanderen'. Je kunt het boek kopen maar ook gratis downloaden via https://lup.be/products/181116.

Onder redactie van Maïka De Keyzer geven wetenschappers van allerlei pluimage in dit boek hun mening over de landbouw nu, en hoe die er zou kunnen – en moeten – uitzien. Het boek is ook voor politici een aanrader omdat het de landbouw in een breder kader schets en zich niet toespitst op beperkte deeloplossingen. Het doet uit de doeken wat de invloed is van de landbouw, niet alleen hier maar wereldwijd, en legt de relaties bloot met de grote multinationals in de wereld en de macht van de retailers waarbij de boer tussen hamer en aanbeeld komt te zitten. Ook onze rol als consument wordt er in belicht. Vandaag komt in het Westen ongeveer 60 % van onze eiwitbehoefte uit dierlijke producten. Om aan de uitdagingen op het vlak van milieu en gezondheid te voldoen wordt die beter gereduceerd tot 40 %.

De kernvraag van het boek is hoe je door een coherent landbouwbeleid de landbouw eerlijk, sociaal rechtvaardig, duurzaam en solidair kan maken. Het boek roept op om de gepolariseerde debatten en eendimensionale oplossingen te overstijgen en met de kennis die we hebben een consequent en geïntegreerd beleidsplan voor te leggen. Een absolute voorwaarde daarbij is dat we afstappen van de huidige afhankelijkheid van geïmporteerd veevoeder in de vorm van soja of maïs. Steeds weer wordt er op gehamerd hoe efficiënt onze intensieve landbouw is. Een doctoraatsstudie die in Nederland heel de keten doorlichtte kwam echter tot andere vaststellingen (Naar een duurzame landbouw in 2040, een nieuw perspectief, Meino Smit, 2022). In werkelijkheid zorgt de intensieve landbouw sinds 1950 voor een heel geringe extra opbrengst in relatie tot de kosten en input die ervoor nodig zijn. Met de intensivering van de landbouw hebben we wel zo'n 17% meer 'output' (energieopbrengst: oogst in joule per hectare) weten te behalen, maar dat kon alleen met ruim 700% meer 'input' (energiekosten: grondstoffen in joule per hectare) in diezelfde tijd. Daarbij is nu 3,2 miljoen hectare extra landbouwgrond in gebruik genomen (elders in de wereld, bovenop de 1,8 miljoen hectare landbouwgrond in Nederland) om te voorzien in de energie en grondstoffen (bijvoorbeeld veevoer). De maatschappelijke kosten die de landbouw veroorzaakt, zijn trouwens hoger dan de netto toegevoegde waarde van de Nederlandse landbouw.

Rik Desmet

eurabo®
natuurlijk!
Bezoek onze webshop op **eurabo.be**
Bio-ecologische materialen voor energiezuinige houtbouw en renovatie
Steico flex FSC®
Houtwolisolatie
Isokurk
Vloer- en muurisolatie
pro clima
Luchtdichting
VIBE
FSC
10 % ISOLATIEKORTING
10% korting voor leden van Natuurpunt
• **gratis advies** aan zelfbouwers!
• **isolatie opleidingen**: eurabo.be/opleidingen
Wij kiezen voor verantwoord bosbeheer. U ook?
ROK 52 - Pont West 112
B-9600 Ronse
+32(0)55 23 51 40
Wiedauwkaai 87
B-9000 Gent
+32(0)9 216 46 40
info@eurabo.be
www.eurabo.be

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

Dood door stikstof?

Met mijn 'verhaal te velde' wil ik proberen mijn gebrekkige kennis aan scheikunde te verbergen en dat laatste was niet de fout van de leraren in het middelbaar ... De stikstofverhalen en het politiek getouwtrek kunnen je de strot uitkomen, maar de gevolgen zijn voor de natuur desastreus en ik kan het dus niet uitleggen aan de hand van een scheikundige formule. Welkom in de jaren tachtig op de helling van de Kluisberg, waar ik 25 jaar lang probeerde om 30 are grond deels aan de natuur terug te geven.

Tussen het Kluisbos en de voormalige steenkoolcentrale van Ruien krijgt mijn verhaal vorm: bij de in 1978 gekochte woning lag een felgroene weide met één oude knotwilg. Huis en grond liggen in een enclave van al heel oude 'kortwoonsten' langs een doorgangsweg doorheen het bos naar Wallonië: de Kokereel. Volgens het buurtverhaal was het ooit land van boskanters, stropers en bandieten. We woonden er 25 jaar tussen de hemel (het Kluisbos) en de hel (de centrale en iets verderop de varkensboer). Zoals allicht meerdere lezers start een mens met grootse ideeën die zich vertalen in een ecologische moestuin, hoogstamfruitbomen, hagen en een 'wild stuk' rond de eenzame knotwilg, maar nog wel met een steenuil toen. Een schaap met af en toe een lam hielpen om al dat gras te kortwieken, maar de verschraling was het heilige doel! Toen er onvoldoende gras voor het schaap overbleef zaten we al dicht bij 1990 en nam de zeis het over. Meest opvallend was de kleur die terugkeerde in het gras: geel van paardenbloemen en boterbloemen, wat roodbruin van de schapenzuring en ja, een paar plekjes met kamgras en reukgras en margrieten! Sleedoornpage, argusvlinder en kleine vuurvlindertjes waren gewone kost. Netels, en stilaan ook distels, zorgden voor kopbrekens maar dat lag niet aan 'het beheer'.

Even rondkijken in de buurt verklaarde veel: bij de start van het verhaal waren rondom zeker zeven boeren actief met een lappendeken van percelen. Zo legde de oude boer zijn hoopjes stalmest wiskundig juist over het land om die in het voorjaar uit te spreiden. Boomleeuweriken en geelgorzen waren daardoor mijn deel in de tijd dat het nog sneeuwde, en ze overleefden op die hoopjes. We hoorden tot 1990 de wielewaal en de nachtegaal in het bos tot in de slaapkamer. In de tuin ging het van grasmus in de beginfase tot grote lijster en spotvogel later als broedvogels, met kneutjes als vaste bezoekers op de zaadpluizen van de paardenbloemen. Gaandeweg keerde het tij en speelde plaatselijk daarin de grootste varkensboer van Kluisbergen, met zijn duizenden varkens en bijhorende mest en stikstof, een grote rol. De winst van de varkens werd geïnvesteerd in aankoop van ongeveer alle gronden uit de buurt en hij werd daarbij geholpen door het stoppen van een aantal kleinere boerderijen en ook nog door Europese subsidies ten bedrage van tienduizenden euro's, onder andere voor natuur- en milieumaatregelen (bron: https://www.belpa.be/nl). Vanaf de jaren 80 werden de hoopjes stalmest vervangen door indrukwekkende beertonnen die een dekentje van varkensgier over de velden legden. Op een mooie lentedag na een zeer regenachtige winter, al tegen 2000 aan, wist ik dat het over was: in mijn ecologische weide kwam uit alle gaten van mijn beheervriend de mol een bruine massa, het spoot er gewoon uit! Het was een mengeling van varkensstront en afspoelende leem! Einde verhaal voor mijn tuin, maar gelijkaardig op groter landelijk niveau voor veel andere natuur ook.

Het Kluisbos deelde ook in de klappen: ik zag gaandeweg de tapijten boshyacint voor zeker de helft plaats maken voor bramen en in de bosrand verdween de witte rapunzel onder een veld van netels. Als we het geleerde woord stikstofdepositie hier moeten uitleggen of in het middelbaar onderwijs, dan is het misschien een duidelijker voorbeeld dan een cijferdans van 23 kilo stikstof per jaar dat gemiddeld bij ons uit de lucht valt bij een Europese drempelwaarde van 10 kilo (Prof Ceulemans, De Morgen 6/2/23). Nog steeds worstel ik met de vraag waarom rond 1990 in het beukenbos een keerpunt bereikt is voor soorten als boompieper, nachtegaal, gekraagde roodstaart, fluiter, grauwe vliegenvanger, wielewaal enz. En afzakkend naar de vallei is de groene algendrab in onze ooit rijke beken net even bruikbaar als voorbeeld en wat zijn we daar niet aan biodiversiteit kwijt geraakt!

Stikstof is en was niet de enige boosdoener maar wel een grote! Naargelang uw invalshoek kan dat ook schaalvergroting in de landbouw zijn, de vleesetende mens, behandelde zaden, neonicotinoïden, fijn stof door verkeer en huisverwarming en zo nodig het eeuwige klimaat. Zo wordt het probleem wat gesluierd en meteen voldoende om dwingende maatregelen te vermijden. Het recente politiek getouwtrek is daar een schrijnend voorbeeld van. En ja de industrie deed al inspanningen op

gebied van uitstoot, onze huishoudbudgetten worden binnenkort geteisterd door verplichte aankoop van een elektrische wagen en de houtkachels zouden aan banden moeten gelegd worden en zoveel meer. Binnen de landbouwsector zijn mestactieplannen en mestinjectie en mestbankcontrole schuchtere pogingen om er iets aan te doen, pogingen die alles samen weinig winst opbrengen tot nu toe voor een zeer snel afnemende biodiversiteit. We zullen verschieten van de vrije val van tal van vogelsoorten bij het verschijnen van de nieuwe atlas, maar misschien veel erger is het geruisloos verdwijnen van zoveel minder opvallende schakels in de natuur. Dat is een nadeel, want zolang er één dagpauwoog op een bloem in de tuin verschijnt, slaapt de helft van de bevolking rustig in en merken ze de klokkenluiders helemaal niet. En in de politiek en de plaatselijke besturen lijkt dat zelfs driekwart of meer, meer dan dringend tijd om aan de boom te schudden. En voor de landbouw wordt hopelijk een redelijke oplossing gezocht voor de gemengde en minder grote bedrijven die nog steeds voor de natuur van grote betekenis zijn, misschien zelfs als partner in een groenere toekomst? En voor de tuin van Eden hierboven plan ik een bezoekje, nu twintig jaar later, benieuwd en misschien goed voor een vervolgartikel maar ik vrees dat ik best in de waan blijf van 'de goede tijd.'

Norbert Desmet

Stikstof in een notendop

Omdat stikstof nu al maanden de gemoederen beroert een poging om kort uit te leggen wat stikstof is, en wat het veroorzaakt in de natuur. Op het internet vind je een veelvoud van artikels die de gevolgen van stikstof beschrijven, we verwijzen onder andere naar Nature Today en Natuurpunt (links onderaan).

Stikstofgas (N_2) is een kleur- en reukloos gas dat op zichzelf niet schadelijk is voor mens of milieu. Planten hebben stikstof nodig om te groeien en kunnen stikstof opnemen onder de vorm van stikstofoxiden (NO_x) of onder de vorm van ammoniak (NH_3).

Stikstofoxiden (NO_x) bestaan uit een mengsel van stikstofdioxide (NO_2) en stikstofmonoxide (NO). NO_x draagt bij aan de vorming van fijn stof. Verder speelt NO_x een belangrijke rol in de verzurende en vermestende depositie. NO_x kan over grote afstanden getransporteerd worden en kan dus effecten veroorzaken in ver gelegen gebieden. Het gebruik van fossiele brandstoffen in het verkeer en de industrie is de belangrijkste bron van emissies van NO_x.

Ammoniak (NH_3) is voornamelijk afkomstig van de landbouw en zet zich in belangrijke mate af dichtbij de emissiebron via droge depositie. NH_3 heeft nadelige effecten op de vegetatie en draagt bij aan verzurende en vermestende depositie. De uitstoot van NH_3 draagt ook bij tot het zogenaamde secundair fijn stof en draagt sterk bij aan de hoeveelheid fijn stof in de lucht

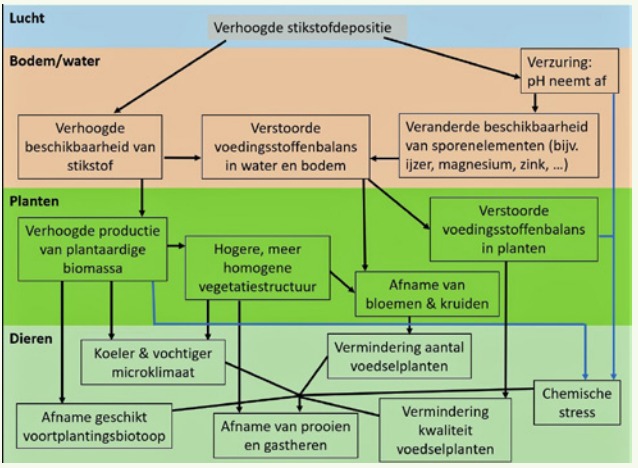

bron: M.E. Nijssen M.E., WallisDeVries M.F. & H. Siepel (2017) -Pathways for the effects of increased nitrogen deposition on fauna -Biological Conservation, http://dx.doi.org/10.1016/j.biocon.2017.02.022

Door een teveel aan voedingsstoffen: stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH_3) ontstaat vermesting. Planten kunnen de overtollige stoffen niet opnemen waardoor allerlei ecologische processen en natuurlijke kringlopen worden verstoord. Al deze effecten staan samengevat in het bijgevoegd schema.

https://www.naturetoday.com/intl/nl/home#, als zoekterm 'stikstof' ingeven · www.natuurpunt.be/stikstof

Rik Desmet

Be(e) wild

Gehoornde metselbij, copulatie. © Johan Raes

Bestuiving door insecten speelt een centrale rol in de seksuele voortplanting van bloeiende planten en bij de productie van vruchten en zaden van naar schatting 75% van de wereldwijde gewassoorten. Ook de meeste appelsoorten zijn voor de bestuiving afhankelijk van insecten. Hoewel deze agro-ecosysteemdienst door veel verschillende bestuivers kan worden geleverd, worden speciaal daarvoor vaak bijenkasten ingezet.

In de context van de klimaatverandering blijkt het echter riskant te zijn om in te zetten op één enkele beheerde bestuiver, zeker nu de honingbij onder druk staat door verschillende ziektes, Aziatische hoornaar, blootstelling aan pesticiden ... Sommige onderzoeken tonen aan dat de soortenrijkdom van wilde bijen in de buurt van boomgaarden positief samenhangt met de opbrengst, het gewicht en de kwaliteit van de appels, en dat ongeacht de massale aanwezigheid van honingbijen. Naast factoren als het weer, bemesting en andere beïnvloedt ook de diversiteit van wilde bloemen en de samenstelling van het landschap rond appelboomgaarden de appelproductie door de ondersteuning van wilde bestuivers.

In een grootschalig veldonderzoek probeerden de onderzoekers de rol van wilde bijen verder te onderzoeken. Tijdens de bloeiperiode van 2019 bemonsterden ze bijna 13 000 bijen uit 46 conventionele en biologische boomgaarden in België, Frankrijk, Marokko, Nederland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Ze registreerden tegelijk ook landschapskenmerken, samen met klimaatvariabelen en beheerpraktijken (zoals het gebruik van pesticiden). Op hun beurt verstrekten de producenten gegevens over hun oogst in 2019, en op 22 locaties werden appels onderzocht. Het aantal zaden, het gewicht en de misvorming van de appels werden geregistreerd als indicatoren van de efficiëntie van de bestuiving en van de kwaliteit van het fruit.

In totaal vonden de onderzoekers 173 verschillende bijensoorten. De honingbij vertegenwoordigde 40 % van alle geregistreerde bijen. De volgende meest voorkomende soorten waren hommels (aardhommel en veldhommel), groefbijen, zandbijen (zoals het roodgatje) en metselbijen (zoals de rosse metselbij). Biologische landbouw zorgde wel voor een betere kwaliteit van de appels maar voor een lagere opbrengst.

De belangrijkste bevindingen met betrekking tot bestuiving waren dat de dominantie van honingbijen geen significant effect had op de opbrengst en dat er een verband is tussen het aantal zaden in een appel (dit is een indicatie voor de kwaliteit) en een grotere rijkdom aan wilde bijen. De manier waarop wilde bijen stuifmeel verzamelen kan zelfs voordelig kan zijn omdat honingbijen meer gemotiveerd zijn om nectar te verza-

melen. Een dominantie van honingbijen is systematisch geassocieerd met een lagere diversiteit van wilde bijen, wellicht als gevolg van concurrentie. Om de diversiteit van wilde bijen te benutten als natuurlijke oplossing voor appelbestuiving, zijn natuurvriendelijke teeltmethoden belangrijk, zoals vermindering van het gebruik van pesticiden. Naast een gediversifieerde gewaskeuze in de omgeving (geen monoculturen!) pleiten de onderzoekers ook voor het onderhouden van natuurlijke habitats die met elkaar verbonden zijn door middel van ecologische infrastructuur zoals bloemenranden, graskanten, heggen en bomenrijen, allemaal zaken die ook voor andere soorten belangrijk zijn en het landschap aantrekkelijker maken. Vertaald naar de particulier betekent dit ook dat een natuurvriendelijke tuin door een grotere diversiteit aan wilde bijen zorgt voor meer vruchten.

De onderzoekers vragen ook om bij het beheer van honingbijen meer waarde te hechten aan de gezondheid van de bijen dan aan de kwantiteit, bijvoorbeeld om het aantal varroa mijten te verminderen.

(link naar het artikel: https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2022.108880)

Rik Desmet

Cursus paddenstoelen in het najaar

door Dirk Fiers en Eddy Saveyn

© Ellis De Vuyst

In september en oktober organiseert Natuurpunt-afdeling Kruisem een cursus paddenstoelen voor beginners. Sommige paddenstoelen lijken uit het niets te verschijnen; andere hebben spookachtig grillige vormen of opvallende, vreemde geuren en camouflerende of felle kleuren; er zijn er die er als dood hout uitzien terwijl ze springlevend zijn; ook zijn er soorten die voor dood en verderf zorgen door hun raadselachtige giftigheid of tergend langzame maar zekere vernielzucht, terwijl andere genezing en leven brengen door hun wonderlijke medicinale eigenschappen ...

Al deze kenmerken zorgden er voor dat schimmels en paddenstoelen vanuit het volksgeloof lange tijd aan het rijk van toverij, duivels, heksen en andere duistere machten werden toegeschreven. Zo kwamen paddenstoelen aan namen als duivelsei, satansboleet, elfenbankje en heksenschermpje. In deze basiscursus paddenstoelen richten we ons tot iedereen die gefascineerd is door de wondere wereld van de zwammen en die wil ondergedompeld worden in de geheimen van deze bijzondere levensvorm.

- Lesgevers: Dirk Fiers en Eddy Saveyn
- Theorieles 1, donderdag 21/09/2023 van 19u tot 22u
  Theorieles 2, donderdag 28/09/2023 van 19u tot 22u
  Deze gaan door in C.C. De Mastbloem,
  Waregemsesteenweg 22, 9770 Kruisem.
- Excursie 1, zaterdag 14/10/2023 van 14u tot 17u
  Excursie 2, zaterdag 21/10/2023 van 14u tot 17u
  De exacte locatie van de uitstappen wordt tijdens de laatste avondsessie meegedeeld.
- Leden Natuurpunt betalen 35 euro, niet-leden 40 euro.
- Inschrijving via mail aan eddy.saveyn@gmail.com en overschrijving van het bedrag op rekening BE 65 5230 8016 2996 van Natuurpunt Kruisem met vermelding 'cursus paddenstoelen.'
- Wegens praktische redenen wordt het aantal deelnemers beperkt.

LE ROY RINASSUR BVBA
Crelan
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

Kantelstuw in natuurreservaat het Paddenbroek

Hoger waterpeil voor meer biodiversiteit!

In het Paddenbroek in Kluisbergen is een kantelstuw gebouwd aan de overloop van de Molenbeek. Die stuw moet helpen om een optimaal waterpeil te behouden in het natuurreservaat. De werken werden in overleg met Natuurpunt gepland en deskundig uitgevoerd door de provincie Oost-Vlaanderen, beheerder van de beek.

Conservator Thijs Lietaer kan zelf de stuw instellen. Het is de bedoeling dat tijdens de winter zoveel mogelijk water in het natuurreservaat opgehouden wordt om te voorkomen dat het waterpeil van de beken en centrale vijver te snel daalt als er in de lente en zomer te weinig neerslag valt.

's Zomers zal de waterstand natuurlijk altijd verlagen door verdamping, maar een goed gebruik van de kantelstuw, mede door het nauwkeurig opvolgen van de peilbuizen zal zeker een positief effect hebben.

Verdroging betekent sowieso een groot verlies aan biodiversiteit. Het Paddenbroek is van nature een moerasgebied, een restant uit de oude ijstijdvallei van de Schelde. Een hoge waterstand is onontbeerlijk om de typische moerasvegetatie in stand te houden. Dotterbloemen, poelruit, het zeldzame moeraskruiskruid en de verschillende rieten zeggegebieden hebben een hoge winterse waterstand nodig. Door de droogte van afgelopen jaren zagen we dat de moerasplanten geleidelijk aan verdrongen worden door planten die niet in het gebied thuishoren.

Met het verdwijnen van de oorspronkelijke flora, komen ook de insecten en andere dieren die van deze planten afhankelijk zijn in de problemen. We denken niet alleen aan de mooie populatie moerassprinkhaan, maar ook

© Lucia Decuyper

© Lucia Decuyper

aan de vele soorten libellen die het Paddenbroek rijk is. Daarnaast is water onontbeerlijk voor de vele soorten amfibieën. Insecten en amfibieën zijn op hun beurt belangrijk als voedsel voor de water- en trekvogels die in het Paddenbroek pleisteren.

Trouwens ook voor het visbestand is het een goede zaak dat het waterpeil 's zomers niet te veel zakt! De kantelstuw is overigens voorzien van een vistrap om paling toe te laten te migreren. Wie weet krijgen we deze soort opnieuw in het Paddenbroek?

Lucia Decuyper

Natuurpunt Vlaamse Ardennen – Werkgroep Kluisbergen

Meer dan 100 soorten vogels en meer dan 60 soorten dagvlinders waarnemen in 1 week tijd? Meer dan 300 dagen zon per jaar en een zwembad?

Vakantiewoning Casa Mata Spaanse Pyreneeën

10% korting voor leden van Natuurpunt
(behalve in juli en augustus)

Alle info: www.casamata.info

18 juni 2023:
Opentuinendag in Deinze

Bloed, zweet en tranen had het gekost maar uiteindelijk kwam er licht aan het einde van de tunnel: onze verbouwing naderde het eindpunt.

Tijd om aan de aanleg van onze tuin te beginnen. We lieten ons begeleiden door iemand van Velt vzw die een tuinplan voor ons uittekende. Toen bood zich een unieke kans aan. De boerderij naast ons kwam te koop samen met een grote lap grond. Zouden we vragen om een stukje hiervan aan ons te verkopen? Terwijl ik twijfelde of ik überhaupt stoute schoenen had, trok mijn vrouw de hare aan en ging onderhandelen met het immo-kantoor. En met succes! Dra waren wij eigenaar van een tuin van een dikke 2000 m² groot.

En nu? Ons oorspronkelijke plan, nog maar net uitgevoerd, moest helemaal herdacht worden. We besloten om ons te baseren op een 4-tal basisideeën: we wilden een tuin die niet te arbeidsintensief was, waar onze kinderen voluit konden spelen, die zoveel mogelijk natuur aantrok en, dichter bij ons huis, wilden we een klassiek stuk kort gras om zelf van de tuin te genieten.

Maar hoe trek je natuur aan? Allicht een vraag die menig lezer van dit tijdschrift interesseert. Variatie, daar was alles op gebaseerd, na een jaar plantte ik ons perceel vol met enkele bomen, met doornige en andere struiken, zaaide wilde bloemen uit, er kwam ook een kraan langs om een natuurlijke poel aan te leggen.

Maar het eerste jaar nam ik een op het eerste zicht wat vreemde beslissing: ik vroeg aan een plaatselijke landbouwer om nog een jaar maïs te zaaien op mijn grond, maar dan zonder bemesting. Vanwaar kwam dit bizarre idee?

Je moet weten dat ik graag een bloemrijk hooilandje wou. Nu was het zo dat ons nieuw grondgebiedje tot kort daarvoor intensief bemest werd, waardoor snel groeiende grassen alle wilde bloemen dreigden te overwoekeren. Door een voormalig landbouwperceel niet of gericht te bemesten en met bijvoorbeeld maïs in te zaaien kun je de samenstelling van de bodem veranderen waardoor competitieve grassen minder kans maken. Dat is een techniek die door slimme wetenschappers wordt uitgetest en onderzocht.

Vervolgens heb ik enkele jaren tweemaal per jaar op het juiste moment gemaaid en het hooi afgevoerd. We kregen na enkele jaren wel degelijk resultaat: eerst werden de snel groeiende grassen kleiner, dan verdwenen ze en hier en daar kwamen er andere grassen, struisgras bijvoorbeeld, in de plaats. Dat was het moment om in te grijpen: ik dekte op die plaatsen een hele winter lang de bodem af en in de lente zaaide ik die in met een inheems bloemenmengsel. Zo lijkt ons grasland langzaamaan te veranderen in een meer biodivers geheel.

We wilden een tuin die niet te arbeidsintensief was, waar onze kinderen voluit konden spelen, die zoveel mogelijk natuur aantrok en, dichter bij ons huis, wilden we een klassiek stuk kort gras.

Voor de bomen en struiken koos ik vooral voor inheemse planten. Het is zo dat heel wat insecten, het hoofdvoedsel van talloze vogels, heel kieskeurig zijn op de plaats waar ze hun eitjes leggen. Ze doen dat hoofdzakelijk op inheemse planten, omdat ze al honderdduizenden jaren hiermee in interactie samenleven. Mijn keuze voor inheemse planten is op die wetenschap gebaseerd.

Na 8 jaar kunnen we een eerste balans opmaken en wat mij betreft is de missie geslaagd: in al die tijd bezochten meer dan 20 soorten dagvlinders mijn tuin, er broeden ieder jaar een 12-tal vogelsoorten, in 2021 heeft een braamsluiper op zijn minst een broedpoging gewaagd. Onze poel huisvest vele tientallen salamanders … En dit midden in een natuurvijandige deelgemeente.

Onlangs hebben de wereldleiders een akkoord bereikt om 30% van de oppervlakte van onze planeet te beschermen voor de natuur. Dat idee zal ongetwijfeld tot bij ons doorsijpelen, ook onze

politici zullen vroeg of laat met de vraag om 30% van Vlaanderen te beschermen geconfronteerd worden.

Is dat realistisch? Even wat cijfers hierover: 21% van Vlaanderen heeft op papier natuur als bestemming, tel daar nog een 6-tal % bij die bestaat uit niet beschermde natuur en we komen al aardig in de buurt. Het nadeel is dat in veel van die natuurgebieden wegen en gebouwen zijn ingeplant die uiteraard niet zomaar zullen worden afgebroken, waardoor we uitkomen op een kleine 24 % potentieel natuurgebied, 6% te weinig dus. Maar de totale oppervlakte tuinen is bij ons niet te verwaarlozen, als we een deel van onze tuinen en parken ecologisch wat slimmer zouden beheren dan kunnen we wel degelijk die 30% halen.

Nu is het wel zo dat het met de natuur in veel tuinen nogal pover gesteld is, heel wat mensen kiezen ervoor om esthetische keuzes voorrang te geven op biodiversiteit. Maar je mag het kopieergedrag van mensen niet onderschatten: een wetenschappelijk onderzoek in Australië concludeerde dat wie in een wijk leeft waar de tuinen wat wilder en natuurlijker waren ingericht veel sneller zelf ook zijn tuin wat natuurlijker aanlegde. Omgekeerd durfden in een wijk met strakke gazons en povere diversiteit maar weinig mensen te kiezen voor een wildere tuin.

Allicht is het zo dat we ook op dat vlak onze invloed als natuurpunter niet mogen onderschatten. Daarom heb ik met onze afdeling tussen Leie en Schelde voorgesteld om een opentuinendag te organiseren. Ons bestuur was onmiddellijk akkoord, een vrijwilliger slaagde er zelf in om een sponsor, tuinaannemer Degryse, voor deze opentuinendag te vinden.

Een 5-tal tuinen in Deinze met hoge biodiversiteit zal op 18 juni openstaan voor het publiek. Er zullen verschillende types tuinen opengesteld worden, gaande van strakker tot minder strak onderhouden tuinen. Kom gerust een kijkje nemen, in een tweetal tuinen zal een drankje verkocht worden ten voordele van de Leiemeersen, ons natuurgebied in Deinze.

Jeroen Bossaer

Hommels

Tuinhommel (man)

Over hommels is heel wat info beschikbaar. Ik hoef je dan ook eigenlijk niet meer te vertellen dat hommels sociale insecten zijn die in kolonies leven, van een vijftigtal tot enkele honderden exemplaren, met één enkele koningin. Evenmin dat ze een lange, uitrolbare tong hebben om nectar te zuigen, dat ze met hun dichte beharing uitermate geschikt zijn voor het gematigd klimaat, en dat ze hun borstspieren kunnen doen trillen voor opwarming, waardoor ze ook bij lage temperaturen toch al kunnen uitvliegen. In wetenschappelijke termen spreekt men dan van een 'endotherm-heterotherm metabolisme' (een term waarmee je bij leken indruk kan maken).

Weidehommel (man)

De Latijnse naam '*Bombus*' betekent gezoem. De Nederlandse benaming zou van het Nederduits afkomstig zijn. In het Frans heten ze '*bourdons*'.

Misschien heb je al eens 'de vlucht van de hommel' van Dave Goulson gelezen. En vorig jaar stonden er al een paar mooie artikels over hommels in onze Meander.

Maar er zijn toch nog veel interessante zaken te vertellen over de hommels in onze streek.

Welke soorten vinden we hier? Welke zijn bedreigd of in opmars? Hoe zit het met de zogenaamde 'koekoekshommels' (*Psithyrus*)?

De eerste hommels die uitvliegen zijn altijd (bevruchte) koninginnen op zoek naar een (nieuw) nest. Meestal is dat rond eind februari - begin maart, maar bij mooi weer kan het ook vroeger. Zo vond ik op 13-02-2023 samen op één dorre boomstronk een koningin aardhommel(groep), weidehommel en akkerhommel. Later volgen de eerste (kleine) werksters. Allemaal vrouwtjes dus, want voortkomend uit bevruchte eitjes (van het vorig jaar). In de zomer volgen dan ook nog de mannetjes uit onbevruchte eitjes.

Hommels behoren tot de *Apidae,* en er zijn in België een 30-tal soorten waar te nemen, waarvan een tiental bij ons algemeen.

Tuinhommel (koningin)

Veldhommel (man)

Akkerhommel (vrouw)

De verschillende soorten kunnen vooral onderscheiden worden aan de hand van het patroon van de kleurenbanden (en achterlijfspunt) op hun lichaam. Soms wordt er een indeling gemaakt op basis van bruinruggen (bvb. akkerhommel), en rood-, geel-, en witkonten (aardhommels). Ik ga hier niet de beschrijving van alle soorten die bij ons voorkomen maken, daarvoor is er voldoende info beschikbaar. Ik wil in het bijzonder verwijzen naar de 'basisgids hommels' uit 2018 van onze Nederlandse vrienden, die ook voor België goed bruikbaar is, en zeker naar het recentste (SAPOLL) onderzoek uit 2018: 'Atlas van de hommels van België en Noord-Frankrijk.' Beide documenten zijn in PDF op internet te vinden (publicaties bij respectievelijk eis-nederland.nl en Natuurpunt publicaties). Zeker downloaden!

Wat de 'witkonten' betreft werd vroeger in waarnemingen.be makkelijker het onderscheid gemaakt tussen de soorten aardhommel (*Bombus terrestris*), veldhommel (*Bombus lucorum*), grote veldhommel (*Bombus magnus*) en wilgenhommel (*Bombus cryptarum*). De website vermeldt: "Let op: als aardhommel ingevoerde hommels kunnen niet gevalideerd worden aangezien een foto als bewijs niet volstaat. Gelieve alle mogelijke aardhommels als 'aardhommel-groep W-Europa' in te voeren." Onderscheid blijkt pas zeker via DNA of microscoop. Een opvraging van hommels leert mij dat er toch soms nog een waarneming van *Bombus terrestris* op basis van foto goedgekeurd wordt. Een inconsequentie per vergissing, of een validator niet op de hoogte? Van deze soorten is de wilgenhommel zo moeilijk te determineren, dat ze de facto niet waargenomen wordt. Mij lijkt het dat de veldhommel wel goed herkenbaar is aan de meer citroengele kleurbanden, en de overvloedige gele behaaring van de mannetjes.

Het lijkt mij interessant om in te gaan op een paar zeldzame hommels, die in het 'Vlaamse Ardennen *plus*' gebied nog maar zelden gespot zijn, zoals de veenhommel (*Bombus jonellus*), die (aannemelijk) werd waargenomen in Bos t'Ename in 2015. Zelf heb ik er vorig jaar eentje gefotografeerd in de Pinte, net buiten onze zone dus. Misschien uitkijken of deze soort, die eigenlijk meer van heide houdt, zich hier ook vestigt. Hij lijkt op de tuinhommel, maar is herkenbaar door de kortere kop, en de

Veenhommel (man)

Boomhommel

Boomkoekoekshommel (man)

Vierkleurige- of boomkoekoekshommel (man)

mannetjes hebben gele beharing op de kop.

Wat mij de voorbije jaren opviel is dat ik meer koekoekshommels zie dan vroeger. Ligt dat nu aan mezelf of neemt hun aantal effectief toe? De rode koekoekshommel (*Bombus rupestris*) blijft een zeldzaamheid (1 ex. in Bos t'Ename), maar de vierkleurige (*Bombus sylvestris*) en boomkoekoekshommel (*Bombus norvegicus*), en ook de grote koekoekshommel (*Bombus vestalis*) en de tweekleurige (*Bombus bohemicus*) lijken mij in aantal toch toe te nemen.

Het onderscheid tussen respectievelijk vierkleurige en boomkoekoekshommel, en grote en tweekleurige is trouwens subtiel. Daarom worden deze soorten dikwijls door Obs in duo gedetermineerd. De boom- en vierkleurige kan je herkennen als er oranje haren achter aan de achterlijfspunt zitten. De grote en tweekleurige hebben een gele zweem aan de basis van de witte achterlijfspunt.

Hoe onderscheiden we koekoekshommels van de nestvormende soorten?

Koekoekshommels hebben geen 'korfje' op de achterste schenen. Logisch, want dit korfje is bedoeld om stuifmeelkorrels op te verzamelen, en deze hommels hebben geen eigen nesten die ze van voedsel moeten voorzien. Als de achterschenen smal en behaard zijn, betreft het koekoekshommels (of mannetjes andere hommels). Glimmende achterschenen verwijzen altijd naar werksters.

De eerste koekoekshommels vliegen pas later uit, meestal vanaf mei. Efficiënt, want ze kunnen maar hommelnesten vinden als die er al effectief zijn. In die periode zijn ze ook makkelijk te herkennen door het formaat, de vrouwtjes zijn dan een stuk groter dan de werksters.

Deze hommels zijn ook te herkennen aan hun vlucht en geluid: laag (nestzoekend) boven de grond vliegend, met een dieper gezoem, soms nauwelijks hoorbaar.

De verschillende soorten koekoekshommels kennen een bepaalde strategie: sommige doden de aanwezige koningin, andere soorten leven ermee samen, zodat er een gemengd broedsel ontstaat.

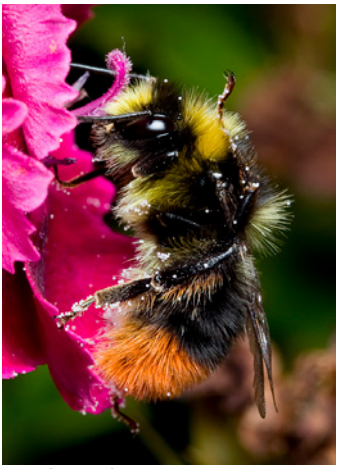

Steenhommel man

De vier bovenvermelde soorten kan je onderscheiden van het aardhommel-complex door het ontbreken van een brede gele band aan de basis van het achterlijf.

De gewone koekoekshommel (*Bombus campestris*) heeft een gele achterlijfspunt, en geel en zwarte beharing.

In de vorige Meander kon je al lezen over voetbalspelende hommels. Ik zag daar een paar jaar geleden al beelden van in het BBC-natuurprogramma 'Springwatch', gepresenteerd door de onvolprezen Chris Packham en lachebekje Michaela Strachan. Videobeelden van voetballende hommels vind je trouwens ook wanneer je googelt op 'bumblebees football'.

In de hoop dat we tegen de zomer geen escalerende oorlog(en) kennen, nemen we in het volgende artikel dan zelf de (entomologische) wapens op.

PS: dit artikel kwam tot stand zonder ChatGPT.

Johan Raes (tekst & fotografie)

Het verborgen leven van hazelwormen en co

Hoe zou het gesteld zijn met de hazelworm en de levendbarende hagedis in ons werkingsgebied? Misschien is met de lente en de hopelijk zonnige dagen daarin ook de kans groter dat je een van die twee op jullie wandelingen kunt ontmoeten. Die kans is eerder onberekenbaar, Koos van Zomeren schreef ooit: "In feite noteer je, als je je met hazelwormen bemoeit, vooral toeval". Ze zijn beiden kieskeurig wat betreft biotoop en parallel daarmee loopt ook hun aantal al jaren terug, hazelwormen zijn daarbij nog trage warmteminnaars en kwetsbaar bij grasmaaiers en fietsers: ze bevinden zich niet aan de goede kant in de natuurhuishouding allicht.

Dan kijken we natuurlijk op waarnemingen.be hoe het er mee gesteld is. Toch wel wat makkelijker dan uit verborgen notaboekjes proberen een stand van zaken op te maken, maar veel inzicht garandeert dat ook weer niet. Beide soorten bevinden zich ook duidelijk in de randzone van de waarnemersinteresse, er zijn weinig reptielenspecialisten bij ons, maar er is hoop! Die heeft zeker de hazelworm 'te danken' aan zijn gelijkenis met een slang, iets wat hem ook dikwijls duur te staan komt. Onze pootloze hagedis heeft er natuurlijk wel wat van weg als hij bij naderend rumoer tussen de planten wil wegvluchten. Onze indruk is dat hij daardoor ook sneller gemeld wordt door toevallige natuurbezoekers dan zijn maatje de levendbarende hagedis. Tenzij die laatste zich natuurlijk in een nog slechtere 'staat van instandhouding' bevindt. De laatste drie jaar hebben we gemiddeld rond de 20 meldingen van hazelworm, en daarbij schommelt het aantal dood gemelde hazelwormen rond de 25% of 5 per jaar! Er is verschil tussen een nat jaar (2021 = 22 wn) en warm jaar (2022 = 18 wn) voor zover deze cijfers wat zeggen. Soms worden er meer dan één gemeld zoals op 21 augustus 2021: 5 ex. door Diederik Volckaert in de Steenbergse bossen, Zottegem, maar het standaardaantal is één.

Als biotoop wordt veelal vermeld grasland en kreupelhout, dikwijls in overgangszones tussen grasland en bos en, waar aanwezig, op rotsachtige hellingen. De kaart toont vooral onze hellingbossen als leefgebied: Steenbergse bossen, Brakelbos, Maarkebeekvallei, bos t'Ename, de bossen rond Ronse, Hotond en Kluisbos. Over de aantallen kunnen we geen uitspraak doen, maar allicht is de hazelworm talrijker dan uit de cijfers blijkt: zo zijn er waarnemingen uit Sint-Maria-Oudenhove, Asper dorp,

Hazelworm © Rik Desmet

Sint-Lievens-Houtem, Gijzelbrechtegem … wat laat vermoeden dat met gericht zoeken er wel meer populaties kunnen opduiken. Mee te nemen is ook dat de beste waarnemingskansen 's morgens vroeg en vroeg in de avond zijn. En ook overdag tijdens of na regen, omdat dan wormen en naaktslakken als belangrijk voedsel actief zijn. In de zomermaanden kan men drachtige vrouwtjes in de zon zien liggen en bij meerdere waarnemingen wordt 'zonnend' vermeld. Ze zijn van half maart tot eind oktober actief en kunnen tot meer dan 20 jaar oud worden. Meestal komen zes tot twaalf jongen uit eitjes, ze wegen dan een halve gram en zijn 8 à 10 cm lang, ze groeien op drie jaar geleidelijk tot 24 à 26 cm en zijn dan pas geslachtsrijp. Net zoals hagedissen kunnen ze hun staart kwijtspelen, vaak een levensreddende reflex.

Worden ze zeldzamer en wat kan hen helpen? Dikwijls worden metalen golfplaten op de grond aangeraden in de bosrand omwille van beschutting en warmte, indien goed geplaatst werkt dat wel. Zo werden op een toekomstige verkaveling waar de opslag gekapt was (meer zon = warmer!) meerdere jaren na mekaar jonge hazelwormen opgemerkt die onder de platen uit kwamen en ook volwassen dieren (Ruien, zuidhelling Kluisbos, med. B. Huysman). Helaas groeit alles weer snel dicht en ook kraaien hadden snel door dat daar lekkere hapjes uit het niets tevoorschijn kwamen. Overigens heeft het Kluisbos ook nog winterverblijfplaatsen gekend met een tiental dieren samen vrij diep onder de grond maar ook daar verstoord, door funderingswerken. Dus zeker in onze reservaten waar de omstandigheden goed zijn, zijn zomer- en winterschuilplaatsen mogelijks een ondersteunende gunstige maatregel. Bij het hoofdstuk bedreigingen komt de laatste tijd zeker het onderschat effect van mountainbikers in onze bossen en fietsers langs reservaten en goede biotopen, hazelwormen zijn traag en komen dus niet weg bij aanstormend geweld. Wie telt nu dode hazelwormen? En toch, Rob Bijlsma doet dat in de Veluwe en het waren er heel wat. In zijn grafieken zien we ook de aantallen van dode hazelwormen evenredig stijgen met het fietsverkeer, dat steeds drukker en sneller geworden is. Naar Nederlandse gewoonte is dit sappig omschreven als "een gevolg van de virusgestuurde opleving van het natuurbezoek, waaronder duidelijk meer fietsers als de ruiters van de Apocalyps op fietspaden of de geëlektrificeerde grijze brigade" … En er is de natuurlijke predatie van oa buizerden en fazanten. En ook de grasmaaiers zowel in privétuinen, met recent daarbij ook de robotmaaiers, als bij beheerwerken in onze reservaten maken behoorlijk wat slachtoffers, wie daar raad voor heeft kan zich melden.

Zoals voor veel soorten in de natuur kan men leren 'oog hebben voor': tijdens onze uitstappen is het misschien leuk om ook eens gericht naar beneden te kijken op wat een geschikt terrein lijkt en daaraan eens wat meer tijd te besteden. Zo zijn zonbeschenen hellingen met schrale vegetatie zeker een stop waard, het gaat soms over heel kleine oppervlakten: in het Hotondbos wist ik jaar na jaar ooit een kanjer van meer dan 30 cm te zien op een droge wegkant langs een drukke weg. Gedumpt grasmaaisel maakte ook daar een einde aan. Kansen bieden ook kaalkapplaatsen in bossen, voor houtoogst of op weg naar omschakeling voor heide of voor natuurbeheer. We zijn benieuwd of dit geschrijf wat oplevert en uiteraard is dit een oproep om op ongeveer dezelfde biotopen uit te kijken naar de levendbarende hagedis, zeker ooit talrijker dan vandaag. 2022 leverde op waarnemingen.be één waarneming op in het Kluisbos, niet zo erg lang geleden waren ze daar nog aanwezig op meerdere plaatsen … Gelukkig zijn er voor die soort nog andere geschikte gebieden in ons werkingsgebied, uitkijken iets minder naar boven maar op de grond bij spoorwegen en bossen op zandgrond? Maar opgelet bij spoorwegen voor verwarring met de muurhagedis.

Norbert Desmet

De amfibieën en reptielen van Nederland, België en Luxemburg, 1981, Sparrenboom.

BOOMKWEKERIJ DE BOCK

Boomkwekerij DE BOCK

Wij zijn specialisten in

Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen

Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

CORINSURE

Verzekeringsmakelaar met een hart voor mens, bedrijf en natuur

FSMA 0690.996.524

Albert Saveryslaan, 27 - 9800 Astene
gsm: +32 476 222 983 • dirk.corrijn@corinsure.be
https://www.facebook.com/Corinsure.be

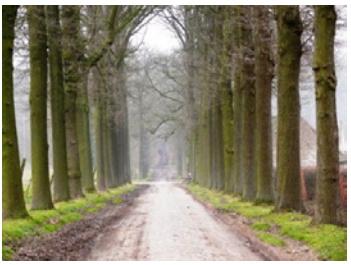

(bron foto's: Agentschap Onroerend Erfgoed)

LEADER-project 'BehouT het Verleden'

Houtig erfgoed

Als je er aandachtig voor bent, kom je ze overal tegen in de Vlaamse Ardennen. Oude bomen, hagen of struiken met een erfgoedwaarde. Geplant door de mens, in verbondenheid met de natuur en het landschap. Ze vertellen vaak iets meer over tradities, oude gebruiken, geloof en bijgeloof ... maar ook over het landschap zelf.

De diversiteit aan houtig erfgoed toont aan hoe waardevol deze bomen waren voor onze voorouders. Denk maar aan welkomstbomen bij hoeves, kapelbomen, herdenkingsbomen, kaphagen, grensbomen, devotiebomen, oude hoogstamboomgaarden, ...

Inventarisatie

Hoewel de Vlaamse Ardennen rijk is aan dit houtig erfgoed, worden deze bijzondere bomen maar al te vaak over het hoofd gezien. Ondanks dat ze de tijd lijken te doorstaan en vaak een stevig en robuust karakter hebben, worden dit kwetsbare landschapselementen wanneer de kennis en waardering dreigen te verdwijnen.

Het in kaart brengen is een eerste en belangrijke stap in het beter beschermen van dit levende erfgoed. Samen met vrijwilligers gaan we de komende twee jaar in kader van dit LEADER-project 'BehouT het Verleden' aan de slag om het houtig erfgoed binnen 9 gemeenten te inventariseren. Volgende gemeenten hebben zich hiervoor aangesloten: Gavere, Geraardsbergen, Herzele, Maarkedal, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zottegem, Zwalm en Ronse.

Vrijwilligers gezocht! Uit het juiste hout gesneden?

Wil je graag mee aan de slag om het houtig erfgoed in kaart te brengen? Kom dan zeker eens langs op één van ons info-momenten:

- 18 april om 19u30, grote vergaderzaal sporthal, Fabrieksstraat 19, Sint-Lievens-Houtem
- 20 april om 19u30, gemeentehuis, Markt 20 Herzele
- 4 mei om 19u, VVV kantoor, Markt 1, Gavere
- 7 mei om 11u, zaal 'De Kring', Politiekegevangenstraat 18, Ronse

Geef gerust een seintje als je er bij kan zijn: annelies.schepens@rlva.be.

Van harte welkom!

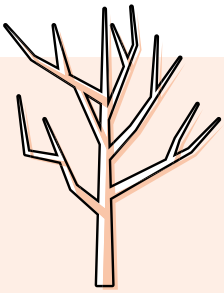

We delen in de rouw van

Marie-Anne Velghe en familie bij het heengaan van hun vader Henri Velghe (°29 mei 1929 † 21 februari 2023). Henri was een actieve wandelaar en reiziger (o.a. Santiago de Compostella), trouwe medereiziger op de Natuurpuntreizen, Natuurpunter (Wielewaler) van het eerste uur, koorzanger. Hij was een zeer aimabel en mooi mens. We zullen zijn warme aanwezigheid missen.

KALENDER april - juli 2023

UUR VAN VERTREK/EINDE
PLAATS VAN AFSPRAAK
TOELICHTING
GIDS
BIJZONDERHEID
CONTACTPERSOON
ZEKER MEEBRENGEN

BC: Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen - Boembekemolen
FON: Floristisch Onderzoek voor het Natuurbehoud
GVG: Gidsen voor gidsen (samenwerking BC, NP-educatie en RLVA)
HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
KR: Natuurpunt afdeling Kruisem
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez vzw
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-*plus*
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
PAWG: Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-plus: Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Van zaterdag 1 april tot zondag 29 oktober

BC: Zomerseizoen in de Boembekemolen

- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Van zaterdag 1 april tot zondag 29 oktober is de Boembekemolen elke woensdag-, vrijdag- en zaterdagnamiddag open van 14u tot 18u. Op zondag van 10u tot 18u.
  Iedereen is welkom in de molen en op het terras. Bovendien is de molen het ideale vertrekpunt voor een lichte of stevige wandeling in de Zwalmvallei. Diverse info op het eerste verdiep.
  Parkeren / Carpoolen kan op de parking Slijpstraat (afstand 2 km) of aan het Riedeplein te Brakel (afstand 1.5km). Parking aan molen is beperkt.
- Kaarten van de streek en diverse info is beschikbaar in de molen.
- Karel De Vuyst:
  devuystkarel@gmail.com

Maandag 10 april

BC: Paasontbijt@Boembekemolen

- 9u – 12u
- Boembeke 18, 9660 Brakel
- Te reserveren via carlaverdonckverdonck@hotmail.com of 0472 89 81 70
- Ontbijten op ons terras. Bij slecht weer in de molen. 15 euro/ pers. Cava-koffie-appelsap. Pistolet met kaas-ontbijtkoek-rozijnenbrood. Gekookt ei-yoghourt met granola. Verse fruitsla.

BC: Paashaas in het bos

- 11u - 12u
- Parking aan kruising Mijnwerkerspad en Slijpstraat, Zottegem
- De paashaas maakt zijn opwachting in en rond het net aangeplante bos op de kruising tussen Mijnwerkerspad en Slijpstraat. De paashaas verstopt zich in de aanplant en aanpalende weides en laat een pakketje paaseitjes achter onder jouw naamlintje. We mikken op kleuterleeftijd. De pakketjes zullen makkelijk vindbaar zijn langs de "gangen" van het bos.
- Els Decoster
- Inschrijven verplicht, aantal deelnemers is beperkt tot 30. https://www.natuurpunt.be/agenda/paashaas-het-bos-59542
  Kostprijs is 8€, vooraf te storten, inschrijving is pas geldig na betaling: BE48 8918 4407 6327
- Karel De Vuyst:
  devuystkarel@gmail.com

VA+ WMBV + OUD: Gezinswandeling in de Maarkebeekvallei

- 14u – 17u
- kerk van Maarke, Maarkeweg-Kokkerellestraat
- Natuurwandeling in de Maarkebeekvallei met speciale aandacht voor de voorjaarsbloeiers in het Eeckhoutbos en het Longkruidbosje.
- Johan Cosijn, 055 30 98 10.
- Stevig schoeisel of laarzen, verrekijker.

Zaterdag 15 april

RO: Ochtendwandelingen in de Ronsische Pyreneeën met ontbijt

- Vogeltocht: 6u - 8u30
  Ontbijt: 8u30 – 09u30
  Insecten- en plantentocht: 09u30 – 12u
- Hof ter Guchten, Rottterijstraat 278 te Ronse
- Philippe Moreaux: vogeltocht
  Jo Glibert: insecten- en plantentocht
- Inschrijving voor ontbijt is verplicht en ter plaatse te betalen.
- Dirk Dejonghe 0475 73 23 48
  dirkdejonghe78@gmail.com
- Laarzen onontbeerlijk (moerasgebied, teken en netels)

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- Stevig schoeisel, werkhandschoenen

Zondag 16 april

VA-plus en BC: Vlaamse Ardennendag

- VM: begeleide wandelingen
  11u: lezing en debat
  11u30: opening infodorp en food- en drankentoog
  NM: workshops, publiekswandelingen, fietstochten en concert
  17u: afsluiter met vrijlating herstelde wilde dieren

Kasteel Lilare, Kasteeldreef St-Maria-Oudenhove (Brakel)
Zie www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be/vlaamseardennendag.html
bc.vlaamseardennen@natuurpunt.be

Woensdag 19 april

BC: Cursus : Ken je Familie, deel 3

19u – 21u30
Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
Zie 22 maart in de vorige Meander

Donderdag 20 april

TLES: Film 'Food Forest' (film van Louis De Jaeger) met panelgesprek

20u - 23u
Leietheater Deinze
Waar moet het naartoe met de landbouw op onze planeet? Kunnen voedselbossen bijdragen tot een oplossing? Natuurpunt, MOW en Velt Leieland organiseren samen een avond rond de documentaire 'Food Forest'. Deze film is een ontdekkingstocht langs pioniers en voorbeelden van voedselbossen in Vlaanderen. In deze documentaire schetst landschapsarchitect Louis De Jaeger hoe voedselbossen gemeenschappen reanimeren, landbouw duurzaam maken, de opwarming van de aarde beperken en toch een overvloed aan eten produceren. Aansluitend op de film is er een panelgesprek waar vragen uit het publiek beantwoord worden door voedselbospioniers uit de streek. Hou ook de activiteit van 27 april in de gaten, dan gaan we naar het voedselbos van Piet Moerman.
Inkom 8 EUR. Reserveren verplicht via www.leietheaters/films

Vrijdag 21 april

BC: Cursus Natuurgids Zwalm

9u – 11u / 12u – 16u
1. Boembekemolen / 2. Everbeek
1. Les planten 2 – Kristel Keppens
2. Excursie voorjaarsflora in de Everbeekse Bossen - Vincent Decroock en Els Decoster
sylvie.decoster@natuurpunt.be

Zaterdag 22 april

KRB: lentewandeling

14u – 17u
Voetbalveld, Rovorst 48 in Brakel
Het Burreken is het ganse jaar meer dan de moeite, maar is toch wel op zijn mooist in de lente. We bewonderen het schitterende palet van blauwe, witte en gele voorjaarsbloeiers en gaan die pracht ook eens van dichterbij bekijken.
Marie-Anne De Geest
Max. 20 personen. Inschrijven bij Marie-Anne De Geest, marie-anne.de.geest@hotmail.be, tel. 0474 56 05 04
Stevige schoenen en ev. een loep

Zondag 23 april

KBE: Voorjaarswandeling Bos t'Ename

9u - 12u
Prov. Archeologisch Museum (PAM), Lijnwaadmarkt 20 te Ename
Guido Tack, 0474 90 02 30
Stevig schoeisel of laarzen

PWG + VA: Planteninventarisatie Bos Ter Eecken, Maarkedal

10u - 13u
Parking kerk Louise-Marie, La Salettestraat, Maarkedal
Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 41 34
Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
Stapschoenen of laarzen, loep & flora

KR: Kruidenwandeling

10u-11u30
Onder Zingembrug N435 Zingem-Zwalm
Ontdekkingstocht naar de verborgen helende krachten van planten en bomen in onze omgeving.
Dorine Dhont (herboriste)
Dorine Dhont 0479 57 71 07
Aangepast schoeisel, aangepaste kledij

ZV: Afhalen bestellingen Wilde planten- en moestuinplantenbeurs

10u – 12u
Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
Diederik Volckaert

VA + NP Avelgem: Voorjaarwandeling in en rond het Hotondbos

14u – 17u
Parking aan de Zandstraat 4, Kluisbergen (rechtover Hotondmolen)
Gevarieerde lentewandeling met bos, voorjaarsbloeiers, trage wegen en prachtige panorama's. Afstand ongeveer 5km. De wandeling is gratis, maar we vragen wel om in te schrijven. Honden kunnen niet mee aangezien we wandelen langs voetwegen door weiden met grazers.
Lucia Decuyper
Gelieve in te schrijven op https://www.natuurpunt.be/agenda/voorjaarwandeling-en-rond-het-hotondbos-58426
Lucia Decuyper: 0473 95 36 05 lucia_decuyper@hotmail.com
Koen Sablon: koensablon@telenet.be
Stevig Schoeisel, aangepaste kledij en verrekijker

OUD: Landschapswandeling langs beekvalleien, bosjes, kouters in Petegem aan de Schelde

14u – 17u
Parking Sporthal De Ruffel, Nellekensweg te Petegem aan de Schelde
We bezoeken o.a. het bos van Willy Naessens dat in november uitgebreid en opengesteld werd voor iedereen.
Dirk Pouleyn
Paul Cardon, tel. 0474 39 02 77 Cardon.paul@gmail.com
goede stapschoenen, eventueel verrekijker en plantengids

Maandag 24 april

KBE: Werkdag Bos t'Ename

9u30 -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.

Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Woensdag 26 april

BC: Cursus : Ken je Familie, deel 4

19u – 21u30
Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
Zie 22 maart in de vorige Meander

Donderdag 27 april

TLES: Rondleiding Eetbos Deinze

19u – 21u30
Eetbos Deinze. Kakelstraat 26 Deinze
Maak kennis met een voedselbos in de praktijk. Tijdens de rondleiding van een tweetal uur leren we hoe een voedselbos werkt en ontdekken we welke verrassende gewassen er worden gekweekt.
We maken kennis met methodes die landbouw en natuurontwikkeling laten samengaan en genieten van de inspirerende omgeving. Er wordt afgesloten met een drankje en gelegenheid om na te praten. Voorafgaand aan deze wandeling kan je ook de documentaire over 'Food Forest' bekijken in het Leietheater (zie activiteit 20 april)
i.s.m. VELT en MOW. Inkom 10 EUR pp. Inschrijven verplicht via https://www.natuurpunt.be/agenda/rondleiding-eetbos-deinze-60519

Zaterdag 29 april

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

9u -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

PWG + ZV: Planteninventarisatie thuishok Elst (Brakel)

14u – 17u
Parking uitkijktoren Twaalfbunderstraat, Brakel
Inventarisatie hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 32 42
Henk coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net Marie-Anne De Geest, marie-anne.de.geest@hotmail.be
Het project 'monitor jouw thuishok' is een lange-termijnproject waarbij de evolutie van de flora gevolgd wordt binnen het ifbl-kwartierhok waarin een actieve botanist woont en die dit hok jaarlijks opvolgt. E3 32 42 is het thuishok van Kathleen Geldmeyer
Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

Zondag 30 april

HOU: Wilde kruidenwandeling

14u - 17u
Het Kerksken, Rot 10, Sint-Lievens-Houtem
Ga mee op wilde kruidenwandeling en ontdek welke kruiden, bomen, struiken en vruchten er op dat moment groeien in de natuur en mischien in je tuin. Eetbare wilde planten bevatten vitaminen en mineralen die je niet of nauwelijks in 'supermarkteten' kunt vinden, daarnaast bevatten zij een aantal stoffen die wij nodig hebben om gezond te blijven. WILDPLUKKEN: we wandelen altijd met veel respect in de natuur. We maken geen natuur stuk en nemen geen natuur mee naar huis.
Yvette Saerens Herboriste, docente Fytotherapie Aalst en Ukkel 0479 30 24 77 saerens_yvette@hotmail.com
Inschrijven gewenst via link op de website www.natuurpunthoutem.be
Yvette Saerens 0479 30 24 77
Info www.natuurpunthoutem.be of nphoutem@gmail.com
Stevige schoenen, eventueel plantengids

BC: Vlaamse Molendag

1. 14u
2. 16u
Boembekemolen
Onze molengids Wim Van Geert leert ons tijdens deze rondleiding op een andere manier naar de molen kijken. Je komt er meer te weten over de historiek, de kenmerken, de werking, de huidige functie en de biotoop van de molen.
Wim Van Geert
Wim Van Geert, 0487 14 19 76 van.geert.wim@telenet.be

MEI 2023

Maandag 1 mei

BC: Start Otterexpo

Tijdens openingsuren: woe, vr, za 14 u-18u en zo 10 u-18u vrij toegankelijk, op het eerste verdiep
Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
Tentoonstelling loopt tot 15 juni.
Welkom in de wondere waterwereld van de otter. Knijpen otters hun neus dicht onder water? En waarom zwemmen ze niet onder bruggen door? Ontdek het geheime leven van otters in Vlaanderen tijdens deze reizende tentoonstelling. Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen en zijn partners werken samen om van Vlaanderen een heus otterparadijs te maken. Bezoek de expo bij jou in de buurt en leer er alles over! www.wwf.be/otterland
Veerle Van Der Kelen; veerle.vanderkelen@natuurpunt.be

Vrijdag 5 mei

TLES: algemene quiz

20u-23u
Zaal Leiezicht, St-Jansstraat 59 Deinze
We organiseren een algemene quiz ten voordele van Expeditie Natuurpunt. 20 euro per team van 4 personen. De opbrengst gaat integraal

naar de Leiemeersen, een mooi natuurgebied in Deinze.
- Reserveren verplicht via teamlevendeleie@gmail.com
- Simon Vanmaekelbergh

Zaterdag 6 mei

KRB: beheerwerken in het Burreken

- 9u – 12u30
- Groenstraat in Horebeke
- Hagen scheren, maaien, wandelpaden vrijhouden … Met een enthousiast team samenwerken en genieten van de natuur. Boeiend, ontspannend en leerrijk!
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
  Graag een seintje als je komt, zodat we voldoende werktuigen kunnen voorzien.
- ☑ Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen.

PWG –NWB: Planteninventarisatie Haeyesbos Everbeek/Brakel

- 9u30 - 17u
- Kerk Everbeek Boven, kruispunt Muiterij/Maandagstraat, Brakel
- We inventariseren alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 43 32
- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- Picknick meebrengen! Middagpauze: picknicken in de Kroonstraat
- ☑ Stapschoenen of laarzen, loep, flora & picknick

VA+ VWG: Birdathon

- Hele dag
- Op zaterdag 6 mei worden er op verschillende plaatsen in Vlaanderen birdathons gehouden door de lokale vogelwerkgroepen.
  Het doel?
  Samen zo veel mogelijk vogelsoorten waarnemen en in de mate van het mogelijke documenteren binnen de grenzen van ons werkingsgebied. Vorig jaar klokten we af op 114 soorten op 24u binnen ons werkingsgebied.
  Hoe neem je deel?
  Voer al je waarnemingen die dag in op http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/ en op het einde van de dag kunnen we het totaal aantal waargenomen soorten zien.
- Dimitri Van de Populiere
- Hou onze Facebookpagina in de gaten voor meer informatie https://www.facebook.com/groups/vwgvap
- Dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- ☑ goed schoeisel, verrekijker.

BC: Workshop: De modegrillen van kokerjuffers

- 14u - 16u30
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- We gaan op zoek naar kokerjuffers in de beekjes in de buurt van de molen. Kokerjuffers zijn waterbeestjes die om zich heen een kokertje bouwen. Jij wordt een kokerjuffer en gaat op zoek naar je kledij. De soorten kokerjuffers kiezen elk hun eigen 'jasje'. Ze plakken stukjes schors, tak, steentjes als stevige jas om zich heen. Wij plakken dit spelenderwijs met modder rond een boomstammetje. Op het einde van de workshop is de modeshow klaar. We stellen tien soorten kokerjuffers ten toon op hun paasbest.
- Inschrijven is nodig, beperkt tot 10. (leeftijd 7-10j) https://www.natuurpunt.be/agenda/workshop-de-modegrillen-van-kokerjuffers-60123. Inschrijvingsgeld is 5€, vooraf te storten, inschrijving pas geldig na betaling: BE48 8918 4407 6327
- devuystkarel@gmail.com

Zondag 7 mei

HOU: Vroege Vogels met ontbijtbuffet

- 5u, aansluitend mogelijkheid tot ontbijtbuffet
- Ingang van het CC De Fabriek, Fabrieksstraat 19
- Bij het krieken van de dag gaan we op pad in een mooi stukje natuur, in de Smoorbeekvallei. We gaan op zoek naar vogels en vogelgezang in bosgebied en open terrein. Onze gids leert ons hoe je een vogel kunt herkennen aan zijn zang en vertelt over zijn levenswijze.
- Roman Eyckerman
- Parkeren kan op parking Hofkouter. Aansluitend ontbijtbuffet: inschrijven noodzakelijk en mogelijk tot 3 mei via link op www.natuurpunthoutem.be. Volwassenen: 10 euro, kinderen tussen 5 en 12 j.: 7 euro. Betaling voorafgaand door overschrijving op rekening BE16 9731 1361 0474.
- Roman Eyckerman 0477 47 24 15
  Info www.natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com
- ☑ Meebrengen: stevig schoeisel, eventueel verrekijker en vogelgids

BC: Gezinswandeling: Insecten

- 14u - 16u
- Parkeren aan de kerk van Everbeek-Boven, we verzamelen in de speelzone achter het schooltje
- Ga mee op ontdekkingstocht in de wereld van de insecten en verzamel onderweg al wat ze nodig hebben voor een goede thuis. Geschikt voor kinderen vanaf 6 jaar én volwassenen.
- Leen Coppens en Elien Van Boeckel
- Max 10 deelnemers, inschrijven verplicht: https://www.natuurpunt.be/agenda/gezinswandeling-insecten-60909
- Els Decoster, els.decoster@skynet.be

FERYN
milieuconsulenten BV
www.ferynjan.be info@ferynjan.be

☑ Laarzen bij regenweer

Woensdag 10 mei

VA + VWG: Bijeenkomst VWG

- 20u – 22u
- Stedelijk centrum 'Amigo' te Heurne
- Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep. Vogelkijkers uit de regio en daarbuiten zijn welkom om te komen luisteren naar de presentaties en nadien een babbeltje te slaan met gelijkgestemden.
  Het programma:
  - Welkomstwoord en voorstellen activiteiten
  - Ringer Thijs Lietaer uit Kluisbergen komt vertellen over zijn jarenlange passie van het wetenschappelijk ringen van vogels.
  - Daan Vanquickelberghe geeft een reisverslag van zijn tocht van hier tot in Kazachstan.
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com

Zaterdag 13 mei

PWG + KRB: Planteninventarisatie thuishok Horebeke

- 14u - 17u
- Parking voetbalveld, Schamperij, Horebeke
- Inventarisatie hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 31 42
- Henk Coudenys 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
  Marie-Anne De Geest, marie-anne.de.geest@hotmail.be
- Het project 'monitor jouw thuishok' is een lange-termijnproject waarbij de evolutie van de flora gevolgd wordt binnen het ifbl-kwartierhok waarin een actieve botanist woont en die dit hok jaarlijks opvolgt. E3 31 42 is het thuishok van Marie-Anne De Geest
- ☑ Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

VA + VWG: Avondlijke vogeltocht naar Harchies

- 19u00-23u00
- Verzamelen aan kerk Leupegem of om 20u CRIE d'Harchies
- We gaan op zoek naar riet- en watervogels in de moerassen van Harchies. Hoe donkerder het wordt, hoe actiever het moeras qua vogelzang. We hopen op nachtegalen, maar misschien horen we ook wel een sprinkhaanzanger of een snor.
- tijsnaessens@hotmail.com
- Tijs Naessens 0494 72 89 15
- ☑ Verrekijker (eventueel telescoop), geschikte kledij tegen muggen (lange broek, lange mouwen, hoofddeksel, muggenmelk)

Zondag 14 mei

RO: Excursie naar natuurpark Harchies (Henegouwen)

- Vertrek in Ronse (carpooling): 5u 's morgens
  Start wandeling in Harchies: 5u45
  Terugtocht naar Ronse: ca. 12u.
- Parking Auto-5 in de César Snoecklaan om 5 uur (carpooling)
  Mogelijkheid om aan te sluiten in Harchies om 5u45: Parking CRIE d'Harchies, Rue (chemin) des Préaux 5, 7321 Bernissart (Harchies)
- Water- en landvogels spotten in de moerassen en vijvers van Harchies, een natuurgebied van 550 ha ontstaan door instorting van ondergrondse galerijen van een mijncomplex.
- Philippe Moreaux 0476 492 461 moreauxphilippe1951@gmail.com
- Inschrijving (via gids of website) is verplicht.
  Kostendelend carpolen (80 km heen en terug vanuit Ronse, meerijders met chauffeur: 10 euro pp)
- Philippe Moreaux 0476 492 461 moreauxphilippe1951@gmail.com
- ☑ Verrekijker

Zaterdag 20 mei

KR: Planteninvenarisatie Grootmeers

- 14u - 16u
- Onder Zingembrug, N435 Zingem
- Een wandeling op Grootmeers waarbij we ook eens inventariseren wat er allemaal groeit en bloeit. We houden het licht en luchtig. We zijn zelf ook geen specialist en de bedoeling is dat ook de leek er iets aan heeft.
- Eddy Van Den Abeele
- Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
- ☑ Loep, plantengids

TLES: in de voetsporen van Emile Claus en andere kunstenaars

- 14u30 - 17u30
- MUDEL (museum van Deinze en de Leiestreek), Lucien Matthyslaan 3 Deinze
- We starten in de bietenzaal van het Mudel met heel wat info over het leven van Emile Claus en zijn schilderwerken, waaronder natuurlijk het monumentale schilderij 'de Bietenoogst'. Met de fiets bezoeken we dan een tiental plaatsen waar Claus zijn werken geschilderd heeft.
  Onderweg komen ook andere Leiekunstenaars uit die tijd aan bod en we staan ook stil bij de natuur en andere bijzonderheden uit de streek. De fietstocht bedraagt ongeveer 20 à 25 km en we doen het op een rustig tempo met veel stops.
- Noël De Loof en Paul Geeroms
- Bijdrage 2 EUR leden/5 EUR niet-leden. Iedereen krijgt aandenken. I.s.m. Gezinsbond en VELT
- Noël De Loof 09 386 21 43
- ☑ Goede fiets en eigen drankje voor onderweg

something ellis
GRAFISCH ONTWERP
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- Stevig schoeisel, werkhandschoenen

Zondag 21 mei

TLES kern Nazareth: Lentewandeling

- 9u30 - 11u30
- 's Gravenstraat – rechtover huisnummer 112, Nazareth
- Lentewandeling in het kasteelpark te Nazareth
- Frank Claeys
- Frank Claeys, 0468 21 06 07, Frank9810@gmail.com

VA+ WMBV: Familiale natuurwandeling langs Ladeuze en de Longkruidbosjes te Etikhove

- 14u – 17u
- Kerk van Etikhove, Etikhoveplein
- Genieten van het landschap van Valerius de Saedeleer... en enkele late lentebloeiers.
- Johan Cosijn, 055 30 98 10
- Stevig schoeisel

HOU: bezoek aan Plantentuin Gent

- Van 13u45 – 16u
- Buiten voor het Gum, Ledeganckstraat 35, 9000 Gent
  Bij voorkeur carpoolen, afspraak 13u op parking Hofkouter
- De Plantentuin in Gent is een botanische tuin met meer dan 10.000 plantensoorten van over de ganse wereld. Onze gids Simon Tavernier neemt ons mee op verkenning waarbij we van de paadjes mogen afwijken. Als eerste kennismaking met de plantentuin kan dit gelden! Verbazing met bomen en planten in alle formaten en van alle leeftijden, met mooie en vreemde bestuivingsverhalen, met opvallende geuren. Tijdens een rondleiding door de Plantentuin gaat een wereld voor je open: we reizen van het ene continent naar het andere, van de Japanse kerselaar naar de Umbellaria californica. We hebben al onze zintuigen nodig tijdens deze rondleiding. In de Plantentuin wandelen is niet enkel kijken, maar ook ruiken, horen, voelen en zelfs proeven.
- Simon Tavernier
- Inschrijven noodzakelijk via link op www.natuurpunthoutem.be.
  Bij voorkeur inschrijven vóór 24 april, het aantal deelnemers per gids is beperkt tot 15. Wie als 16e inschrijft komt op een wachtlijst, wanneer het aantal inschrijvingen in de buurt van 30 komt wordt een 2e gids aangevraagd.
  Kostprijs: 6 euro. Betaling voorafgaand door overschrijving op rekening BE16 9731 1361 0474
- Christine Bonte 0471 34 18 27
  Info www.natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com

Zaterdag 27 mei

OUD: Verkenning van de Langemeersen, één van de grootste hooilandcompexen in de Scheldevallei tussen Gent en West Vlaanderen.

- 14u -17u
- Parking Sporthal De Ruffel, Nellekensweg te Petegem aan de Schelde
- We maken kennis met de typerende hooilandplanten en ook de broedvogels.
- Alexander en Paul
- We sluiten aan bij de activiteit van het Regionaal landschap Vlaamse Ardennen in het kader van hun 30 jaar bestaan.
- Paul Cardon. 0474 39 02 77 cardon.paul@gmail.com
- Stevige stapschoenen, eventueel verrekijker en plantengids

BIO SHOP

De Zonnebloem

Al meer dan 35 jaar vind je bij ons alles voor een gezonde levenswijze

Het grootste gamma biologische voeding in de streek, massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen

Steeds 10 % korting voor NP-leden op het ruimste aanbod natuurstudieboeken

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 e-mail: oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Zondag 28 mei

ZV: Ontbijt@Boembekemolen

- 9u - 12u
- Boembeke 18, 9660 Brakel
- Te reserveren via Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70
- Ontbijten op ons terras. Bij slecht weer in de molen. 15 euro / persoon. Cava-koffie-appelsap. Pistolet met kaas-ontbijtkoek-rozijnenbrood. Gekookt ei-yoghurt met granola. Verse fruitsla.

PWG + ZV: Inventarisatie thuishok Dikkele

- 10u - 13u
- Boechoutestraat 16, Dikkele (Gavere)
- Inventarisatie hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 12 22
- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- Het project 'monitor jouw thuishok' is een lange-termijnproject waarbij de evolutie van de flora gevolgd wordt binnen het ifbl-kwartierhok waarin een actieve botanist woont en die dit hok jaarlijks opvolgt. E3 12 22 is het thuishok van Jan Janssens
- ☑ Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

VA + MOW: Bijenplekjes bezoeken tijdens de 'Week van de bij'

Bijenplekjes zijn plekjes die natuurlijk aanvoelen omdat er bloeiende planten, struiken en bomen staan als voedsel en schuilplaats voor bijen, insecten en andere dieren. Kom ze samen met ons ontdekken.

- Vertrek om 14.00 uur – einde onbepaald (duurt een tweetal uren).
- Startplek: Café 't Verschil, Nederholbeekstraat 95 in Etikhove (Maarkedal).
- Inschrijven is niet noodzakelijk. De wandeling is gratis. Doe inspiratie op om zelf een bijenplekje te maken: Zorg dat er nectar, stuifmeel en schuilplaatsen zijn voor (wilde) bijen en andere bestuivers. Info: www.bijenplekje.be
- Contact en info: Rita Van de Voorde – 0484 10 03 80

Maandag 29 mei

KBE: Werkdag Bos t'Ename

- 9u30 -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
- Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

JUNI 2023

Donderdag 1 juni

Natuur&Zwalm - BC: Zomeravondwandeling in de Munkbosbeekvallei

- 19u30 - 22u
- Kerk van Dikkele, Brouwerijstraat, Zwalm
- Avondwandeling met aandacht voor cultureel en landschappelijk erfgoed in en rond Dikkele en de projecten van Natuurpunt in de Munkbosbeekvallei.
- Ivan D'hondt, (Teddy), 0495 539546, dhndt@gmail.com
- Graag een seintje als je komt
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be

Zaterdag 3 juni

KRB: beheerwerken in het Burreken

- 9u – 12u30
- Groenstraat in Horebeke
- Hagen scheren, maaien, wandelpaden vrijhouden... Met een enthousiast team samenwerken en genieten van de natuur. Boeiend, ontspannend en leerrijk!
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37 contact@burreken.be Graag een seintje als je komt, zodat we de werkdag optimaal kunnen organiseren.
- ☑ Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen.

TLES en PWG: orchideeënwandeling in de Zeverenbeekvallei

- 14u30 - 17u
- Kerk Zeveren
- Natuurwandeling aan de Zeverenbeek met als hoogtepunt een bezoek aan de orchissen in de Blekerij, ons parade-biotoopje.
- Werner Dejonckheere en Axel Heyerick
- Deze activiteit sluit perfect aan op de spaghetti-avond
- Werner Dejonckheere (0477 84 72 35)
- ☑ Laarzen of zeker hoge wandelschoenen. Tip: fototoestel

Zaterdag 3 juni

TLES: Spaghetti-avond ten voordele van Expeditie Natuurpunt

- 18u30 - 24u
- Zaal ter Wilgen, Poelstraat Deinze
- Wij wandelen met Expeditie Natuurpunt voor de grutto's in de Leievallei. Deze zeldzame weidevogel broedt in de Leiemeersen van Ooidonk en de voorbije jaren konden we al een deel van het broedgebied aankopen. Laat u een avondje verwennen met een vegetarische huisbereide spaghetti à volonté (liefhebbers van vlees kunnen dit laten weten bij inschrijving). Opnieuw gezelligheid en straffe kuitenverhalen gegarandeerd! Bijdrage 15 euro pp (8 euro voor kind 5-12

jaar). Je kan reserveren door een mail te sturen naar teamlevendeleie@gmail.com met vermelding van aantal volwassenen en kinderen en aantal personen die voor de optie vlees kiezen.

Tip: Je kan perfect in de late namiddag de orchideeënwandeling meevolgen en 's avonds aansluiten met de spaghetti-avond.

teamlevendeleie@gmail.com
tel 0470 55 02 36 (Koen)

Zondag 4 juni

VA + NP Avelgem: Fietstocht naar Hérinnes

9u30 - 17u

IJsvogel (natuurhuisje), Coupure De Weer, Meersstraat 47, Avelgem (9u30) of Natuurreservaat het Paddenbroek in de Paddestraat Kluisbergen (10u)

Fietstocht in de meanderende Schelde-streek met start in Avelgem of Kluisbergen. Eerste stop bezoek aan natuurreservaat het Paddenbroek, dan verder naar Hérinnes met tussenstop halverwege. Broodjeslunch aan La Maison de Léaucourt. Na de middag wandeling in het natuurgebied in Hérinnes. Terug naar Avelgem via een andere route. Afsluiten met drankje kan in de IJsvogel. Verder naar parking Paddenbroek voor de mensen die in Berchem gestart zijn. Ongeveer 45 km over verharde rustige wegen. Geschikt voor gewone fietsen en e-bikes.

Dirk Libbrecht en Lucia Decuyper

Broodjes inbegrepen, dranken zelf te betalen.
Deelnameprijs: €10 voor NP-leden, €15 voor niet-leden.
Inschrijven via de website van Natuurpunt Avelgem
https://www.natuurpunt.be/agenda/fietstocht-naar-hérinnes-61036

Lucia Decuyper, lucia_decuyper@hotmail.com, 0473 95 36 05 en Pol Wannijn, polwannyn@skynet.be

Degelijk onderhouden fiets of e-bike, bescherming tegen zon/regen, verrekijker

BC: Workshop voor kinderen: Zoemende Hommels

14u - 16u30

Boembekemolen

De zes meest voorkomende hommels maken we na. We stoppen stro in jutezakken en schilderen hun kleurenkleed op de jute. Onze hommels bevestigen we op een rad voor de bezoekers van het Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen. Op deze manier kunnen we veel mensen laten kennis maken met de wondere soortenwereld van de hommels.

Inschrijven verplicht, deelnemers beperkt tot 10. https://www.natuurpunt.be/agenda/workshop-zoemende-hommels-60124. Inschrijvingsgeld is 5€, vooraf te storten, inschrijving pas geldig na betaling: BE48 8918 4407 6327

devuystkarel@gmail.com

BC: Tentoonstelling Hommels

Volgens openingsuren van de molen

Boembekemolen

De verschillende hommelsoorten die gemaakt werden tijdens de Workshop 'Zoemende Hommels' worden tentoongesteld in de molen tot 18 juni. Een korte uitleg maakt je wegwijs in de wereld van de hommels.

devuystkarel@gmail.com

BC + Aculea: Week van de Bij: Hommelexcursie

14u - 17u

Boembekemolen

De gids neemt ons mee op een boeiende excursie om kennis te maken met de pluizigste wilde bijen en om heel wat te leren over hun levenswijze. Ook leer je hoe je de verschillende soorten hommels kan herkennen, de steenhommel, akkerhommel of boomhommel ... Je kan nadien in de Boembekemolen de hommeltentoonstelling bezoeken.

Jens D'Haeseleer

devuystkarel@gmail.com

Vrijdag 9 juni

PWG + OUD: Planteninventarisatie Oudenaarde Sluis & Vistrap

19u - 22u

Parking Provinciaal Erfgoedcentrum, Lotharingenstraat 1, Oudenaarde (Ename)

Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E2 28 42

Alexander Van Braeckel, 0473 85 45 62.

Stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep

GVG: Beleef mee(r) de Vlaamse Ardennen

19u – 21.30u

Hotond café, Zandstraat 4 te Kluisbergen

In de Vlaamse Ardennen loopt reeds enkele jaren een Leader-project rond landschapsbeleving. Dat dient ertoe bewoners en streekbezoekers op een aantrekkelijke en belevingsvolle manier attent te maken op diverse landschappelijke en cultuurhistorische streekaspecten. Om deze plekken kenbaar te maken werd de website 'Wandelen in de Vlaamse Ardennen' aangepast en uitgebreid. Dit informatiemoment dient ertoe gidsen en organisatoren kennis te laten maken met de gebruiksmogelijkheden van deze vernieuwing en de aanvullende digitale toepassingen die hen bij het uitstippelen van thematische wandelingen of activiteiten kunnen ondersteunen. Het infomoment wordt gevolgd door een korte wandeling (1 uur) langsheen enkele bijzondere verwezenlijkingen.

Dirk Criel

Inschrijven: https://www.natuurpunt.be/agenda/gidsen-voor-gidsen-beleef-meer-de-vlaamse-ardennen-59672
Deelnameprijs 3 euro. Maximaal 25 personen.

Dirk Criel – 0475 45 05 34

Notitieboekje. Wandelschoenen.

Zondag 11 juni

TLES: Levende Leiedag

- Ganse dag
- Sint-Martens-Latem, achterzijde kerk, aan de Leie
- Natuurpark Levende Leie wil de natuurrijkdom langs de bochtige Leie tussen Deinze en Gent verder versterken en uitdragen, zodat het gebied één uitgestrekt natuurpark kan worden. Tijdens de Levende Leiedag worden de troeven van de Leievallei getoond via diverse activiteiten:
  - Kajaktocht tijdens de voormiddag van Sint-Martens-Leerne naar Sint-Martens-Latem en in omgekeerde richting in de namiddag; kostprijs: volw. 15 EUR, -12 j 10 EUR.
  - Sloepentochten en geleide wandelingen tijdens de namiddag met aandacht voor erfgoed en natuur
  - Foodtrucks, infostands, workshops en muzikale animatie voor alle leeftijden
- meerdere natuurgidsen
- meeste activiteiten zijn gratis

  Overzicht van alle activiteiten vind je op www.levendeleie.be

  Inschrijven voor kajak- en sloepentocht via levendeleie@proximus.be

Woensdag 14 juni

PWG + ZV: Planteninventarisatie Dorenbosbeekvallei Everbeek-Brakel

- 19u - 22u
- Kruispunt Kortedreef/Leinstraat/Cijnsland, Brakel
- Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 42 44 met speciale aandacht voor de reservaatpercelen Bovenloop Zwalm
- Heidi Demolder, 0476 40 34 52
- Stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep

Zaterdag 17 juni

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- Stevig schoeisel, werkhandschoenen

Zondag 18 juni

PWG + VA: Planteninventarisatie Paddenbroek, Kluisbergen

- 10u - 13u
- Paddestraat, Kluisbergen
- Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E2 47 13 met speciale aandacht voor het oostelijk deel van natuurreservaat Het Paddenbroek
- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- flora, loep, laarzen

VA: Slotevenement 1000+soorten@Paddenbroek

- 14u - 18u
- Paddenbroek, Paddestraat, Kluisbergen
- Gezinsnamiddag met allerlei activiteiten naar aanleiding van het afsluiten van het 1000+soortenjaar in Paddenbroek. We werken naarstig aan het programma, maar we houden jullie nog even in spanning. Hou daarom de website en Facebook van Natuurpunt Vlaamse Ardennen in de gaten voor alle activiteiten (vanaf mei).
- Norbert Desmet, Thijs Lietaer, Lucia Decuyper
- Gratis evenement, maar inschrijven is noodzakelijk via https://www.natuurpunt.be/agenda/slotevenement-1000soortenpaddenbroek-60901
- Lucia Decuyper 0473 95 36 05, lucia_decuyper@hotmail.com
- Kledij aangepast aan het weer

TLES: opentuinendag

- 13u30 - 17u30
- Meerdere adressen: zie website Natuurpunt
- Meerdere eigenaars van natuurrijke tuinen in onze afdeling openen de deuren en tonen hoe ze allerhande dieren aantrekken in hun tuin.
- Alle details vind je op de website natuurpunt.be/agenda, zoek op 'opentuinendag'

BC + Aculea: Bijenwandeling

- 14u - 16u30
- Boembekemolen
- Benieuwd welke bijen zich thuis voelen in de omgeving van de Boembekemolen? Of wil je gewoon meer weten over deze nuttige bestuivers? Ga dan mee op wandeling! We wandelen langs verschillende bijvriendelijke plekken. Onderweg kom je alles te weten over verleiding en bedrog, metselaars en behangers, pluimvoeten en slobkousen, macho's en huisvrouwen. Welkom in de wondere wereld van de wilde bijen!
- Jens D'Haeseleer, wetenschappelijk medewerker wilde bijen (dienst Natuurpunt Studie)
- Karel De Vuyst: devuystkarel@gmail.com

Vrijdag 23 juni

BC: Nocturne

- 1. 22u - 23u30
  2. 23u30 - 24u
- Boembekemolen
- 1. Vleermuizen: Op stap met expert van de nationale vleermuizenwerkgroep.
  2. Nachtvlinders: Tijdens de nacht komen de nachtvlinders af op het enige licht in de duisternis.
- Kostprijs is 5€, met inbegrip van een drankbonnetje
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be

Zaterdag 24 juni en zondag 25 juni

BC: Fototentoonstelling

- 14u - 18u, zondag van 10u - 18u
- Boembekemolen
- Je kan hier alle foto's bewonderen die deelgenomen hebben aan de fotowedstrijd. Prijsuitreiking zondag 25 juni.
- Veerle Van Der Kelen; veerle.vanderkelen@natuurpunt.be

Zaterdag 24 juni

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

VA: Spaghettiavond te Sint-Maria-Horebeke

- 18 u (ouders met kinderen) en 19u30 (volwassenen)
- Zaal De Kroon, Dorpsstraat 12, 9667 Sint-Maria-Horebeke
- Etentje in een gezellige sfeer ten voordele van de natuurreservaten het Burreken, de Maarkebeekvallei en het Paddenbroek
- Kaarten: volwassenen 16 euro, kinderen < 12 jaar: 8 euro. Bestellen bij johan.cosijn@telenet.be - 055 30 98 10 ten laatste op 20 juni 2023. Betaling: overschrijven op rekeningnummer BE72 9733 5819 9816 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen met vermelding van Spaghetti + uur + naam + aantal volwassenen en kinderen.

RO: Opzetten van lichtvallen voor het vangen en determineren van 's nachts vliegende insecten. Aansluitend een avondwandeling op zoek naar o.a. de vuursalamander in de buurt van Hof ter Guchten nabij het reservaat Pyreneeën

- 21 u, einde om 24 u
- Hof ter Guchten Rottterijstraat 278 te Ronse
- De kans op het waarnemen van vuursalamanders alleen bij regenachtig weer.
- Jo Glibert 0477 51 94 19 johan.glibert@gmail.com Philippe Moreaux 0476 49 24 61 moreauxphilippe1951@gmail.com
- Philippe Moreaux 0476 49 24 61 moreauxphilippe1951@gmail.com
- ☑ Lange broek tegen de teken. Eventueel een zaklamp meebrengen.

Zondag 25 juni

RO: Determineren en loslaten van de 's nachts gevangen insecten (nachtvlinders)

- 5 u 's morgens, einde om 9 u.
- Hof ter Guchten Rottterijstraat 278 te Ronse
- Jo Glibert 0477 51 94 19 johan.glibert@gmail.com
- ☑ Ontbijt.

ZV: Ontbijt@Boembekemolen

- 9u - 12u
- Boembeke 18, 9660 Brakel
- Te reserveren via Carla Verdonck, 0472 89 81 70 carlaverdonckverdonck@hotmail.com
- Ontbijten op ons terras. Bij slecht weer in de molen. 15 euro / persoon Cava-koffie-appelsap. Pistolet met kaas-ontbijtkoek-rozijnenbrood. Gekookt ei-yoghurt met granola. Verse fruitsla.
- Carla Verdonck

PWG + VA: Planteninventarisatie Paddenbroek, Kluisbergen

- 10u - 13u
- Paddestraat, Kluisbergen
- Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E2 46 24 met speciale aandacht voor het westelijk deel van natuurreservaat Het Paddenbroek
- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- ☑ flora, loep, laarzen

TLES: plantenwandeling 'wuk is dat?'

- 14u - 17u
- hoek Gampelaeredreef-Krekelstraat Deinze
- wandeling voor breed publiek in het stadsbos Deinze waarbij we op een luchtige manier een aantal planten op naam brengen.
- Werner Dejonckheere en An G
- Werner Dejonckheere (0477 84 72 35)
- ☑ Plantengids en loep

Maandag 26 juni

KBE: Werkdag Bos t'Ename

- 9u30 -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
- Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

JULI 2023

Zaterdag 1 juli

KRB: beheerwerken in het Burreken

- 9u – 12u30
- Groenstraat in Horebeke
- Hagen scheren, maaien, wandelpaden vrijhouden… Met een enthousiast team samenwerken en genieten van de natuur. Boeiend, ontspannend en leerrijk!
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37 contact@burreken.be Graag een seintje als je komt, zodat we de werkdag optimaal kunnen organiseren.
- ☑ Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen.

VA + Molluskenwerkgroep Succinea: inventarisatie mollusken

- 9u30 - 15u30
- Natuurreservaat het Paddenbroek, parking Paddestraat in Kluisbergen
- Vervolg van de monitoring van 16 augustus 2022 n.a.v. 1000+soorten@Paddenbroek
- Nathal Severijns
- Mensen die geïnteresseerd zijn om mee te inventariseren gelieve eerst contact op te nemen met één van onderstaande contactpersonen.
- Lucia Decuyper, 0473 95 36 05 lucia_decuyper@hotmail.com (NP VA) of n.severijns@scarlet.be en

marian.pauwels@telenet.be (Succinea)
☑ Veldgids, loep, laarzen of stevige schoenen

Zondag 2 juli

TLES: Nachtvlinders in Voedselbos

- 8u - 10u
- Voedselbos Kakelstraat 26 Deinze
- Uitleg over- en determineren van nachtvlinders gevangen in het Voedselbos
- Etienne Colpaert en Rik Desmet
- Wie wil kan ter plaatse zijn ontbijt nuttigen (zelf meebrengen). Koffie en fruitsap kan ter plaatse aangekocht worden
- Colpaert Etienne 09 386 63 90 GSM 0494 72 08 74
- ☑ Loep en insectenpotjes zijn aan te raden

Donderdag 6 juli

Natuur&Zwalm + BC: Zomeravondwandeling: Middenloop Zwalm

- 19u30 - 21u30
- Bruggenhoek 9, Zwalm, ter hoogte van het waterzuiveringsstation en wandelknooppunt 94
- Wandeling langs de boorden van de (oude) Zwalm en het natuurgebied
- Karel De Wagter
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be

Zondag 9 juli

BC: Workshop: Waterbeestjes spotten

- 14u
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- We bedoelen natuurlijk: kennis maken met allerlei waterbeestjes. We gaan ook zelf vissen in de poel dichtbij de molen. Maar een aantal beestjes zullen klaar staan voor u, tijdelijk even uit hun vijver gevist elders. We vertellen over hun 'roversleventje' of hun 'op de vlucht leventje'. Want dit is wat waterbeestjes doen.
- Je komt en je gaat, geen inschrijving nodig. Info: https://www.natuurpunt.be/agenda/workshop-waterbeestjes-spotten-60126
- Karel De Vuyst: devuystkarel@gmail.com

BC: Big Jump 2023

- Verdere info kan je vinden via Zwalmvallei-flits of website
- Veerle Van Der Kelen; veerle.vanderkelen@natuurpunt.be

Woensdag 12 juli

PWG + OUD: Planteninventarisatie Grijs Hok Wortegem-Petegem

- 19u - 22u
- Hoek Broekstraat & Kouter (parking Alu Willy Naessens), Wortegem-Petegem
- Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E2 37 31 (grijs hok met 63 geregistreerde soorten)
- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- ☑ flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen

Zaterdag 29 juli

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Nieuwsbrief Vlaamse Ardennen

Sinds januari versturen we vanuit bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen een digitale nieuwsbrief met nieuws over de Vlaamse Ardennen en gericht naar het brede publiek.

Wil je een lokale activiteit breder promoten? Wil je iets of iemand in de kijker zetten? Wil je een oproep doen? Stuur je info door naar bc.vlaamseardennen@natuurpunt.be.

Abonneren op onze nieuwsbrief kan via deze link: https://www.natuurpunt.be/afdelingen/bezoekerscentrum-vlaamse-ardennen-boembekemolen.

Resultaten 'Het Grote Vogelweekend'

Jullie waren met geweldig veel tijdens 'Het Grote Vogelweekend 2023'. Tijdens de 20ste editie van 'Het Grote Vogelweekend' van Natuurpunt gaven 47.237 enthousiaste tellers hun vogelwaarnemingen in voor het grootste tuinvogelonderzoek in Vlaanderen. Er zijn 805.501 vogels geteld in 25.403 tuinen. Gemiddeld zagen de vogeltellers 24 vogels van 7 soorten per tuin, dat is iets meer dan vorig jaar. De top 3 is: huismus, koolmees en vink, dezelfde als vorig jaar. De merel zakt verder weg en verdwijnt in Vlaams-Brabant zelfs uit de top 10.

Er werd nieuwsgierig uitgekeken naar de aantallen van de merel nadat er vorig jaar een nieuwe uitbraak was van het usutuvirus. We moeten helaas vaststellen dat zijn aanwezigheid in onze tuinen verder achteruit gaat. Voor het eerst komt hij niet meer voor in de top 10 in de provincie Vlaams-Brabant. In de Vlaamse top 10 daalt hij naar de 8ste plaats. Voor het eerst werden in minder dan 70% van de getelde tuinen nog merels opgemerkt. Tussen 2000 en 2010 haalde hij nog een 3de of 4de plaats en zaten ze nog in meer dan 90% van de getelde tuinen. De huismus mag dan wel op nummer één staan, toch gaan de aantallen al jaren achteruit. Twintig jaar geleden zaten de huismussen in meer dan 60% van de tuinen, nu in minder dan 50%.

Er werden in onze tuinen gemiddeld 24 vogels van 7 soorten gezien, in 2022 waren dat 23 vogels van 7 soorten. Met 47.237 vogeltellers, in zowel scholen als thuis, ziet het ernaar uit dat we hetzelfde aantal tellers halen als in 2022. De tuinvogeltelling zegt niet altijd iets over de populatietrends van de respectievelijke soorten op nationale of Europese schaal, al zijn de verschuivingen vaak gelijkaardig. We meten uitsluitend hoeveel vogels er op het moment van de telling naar onze tuinen afzakken. Dat is onderhevig aan steeds dezelfde factoren: het weer en de beschikbaarheid van natuurlijk voedsel, waarbij zowel de toestand hier als die in hun broedgebieden een rol kunnen spelen.

Minder vogels uit het hoge Noorden

Door de zachte winter, zijn er geen grote hoeveelheden wintervogels afgezakt naar onze tuinen. We moeten het vooral hebben van de standvogels die het hele jaar in de buurt hangen en van wintervogels die zich tot onze tuin aangetrokken voelen: denk aan mezen, roodborstjes en vinken. Terwijl de toename van de kauw lijkt te stagneren, blijft de houtduif schijnbaar toenemen. Net als vorig jaar zagen we de afgelopen maanden geen opmerkelijke invasies van wintervogels uit het noorden. In het eindrapport zal extra aandacht besteed worden aan de achteruitgang van de merel, maar ook hoe het de groenling vergaat, die verveeld zit met de impact van *Trichomonas gallinae* (ook gekend als 'het Geel'). Deze parasitaire ziekte moet ons voortdurend doen beseffen dat we een verantwoordelijkheid dragen om voederplaatsen voldoende hygiënisch te houden: dus geen overtollige zaden die lang blijven liggen en de kansen op ziektekiemen sterk verhogen. Het is ook uitkijken hoe de geleidelijke achteruitgang van de Turkse tortel zich geografisch aftekent. We stellen deze duif nu in zowat 35% minder tuinen vast dan in 2006-2008. De putter, een soort zonder ambities voor de top 10, zit wel bescheiden achteraan in de ranking maar blijft zich positief manifesteren.

Vogels en onze tuinen

Samen kunnen we met de inrichting van onze tuinen een extra troef creëren voor vogels en natuur, want zij bedekken 12% van de Vlaamse oppervlakte. Een meer natuurlijke inrichting zorgt ervoor dat tuinvogels niet alleen

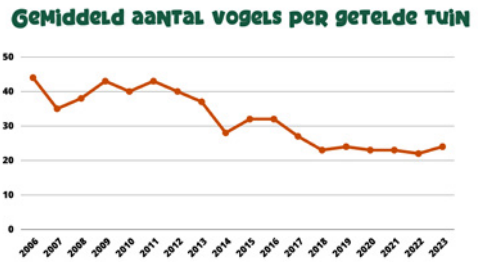

op bezoek komen om te eten, maar ook om er te broeden en hun nakomelingen groot te brengen. Ook andere diersoorten kunnen daarvan mee profiteren, denk maar aan egels. Ook als je geen tuin hebt, kan een mussen- spreeuwen- of gierzwaluwkast tegen de muur lokaal het verschil maken voor die soorten.

Over 'Het Grote Vogelweekend'

'Het Grote Vogelweekend' is de grootste publiekscampagne van Natuurpunt. Met 'Het Grote Vogelweekend' wil Natuurpunt gegevens verzamelen over onze tuinvogels. Met professionele biologen zou het onmogelijk zijn om zoveel gegevens te verzamelen. Tegelijkertijd wil Natuurpunt mensen wakker maken voor de schoonheid die in onze natuur, maar ook in onze tuinen te vinden is. We willen hen ook verder aanmoedigen om vogels op een verantwoorde manier te blijven voederen en te helpen, vooral tijdens de wintermaanden maar ook tijdens het broedseizoen. Natuurpunt wil alle tellers en onze tuinvogelambassadrice Tine Embrechts bedanken voor hun enthousiasme en de hulp bij deze telling. De definitieve resultaten verschijnen eind maart in een uitgebreider rapport.

De top 10 in Vlaanderen (tussen haakjes de ranking van 2022):

1. Huismus (1)
2. Koolmees (2)
3. Vink (3)
4. Houtduif (5)
5. Kauw (6)
6. Pimpelmees (4)
7. Turkse tortel (8)
8. Merel (7)
9. Ekster (9)
10. Roodborst (-)

Ook in Nederland en het Verenigd Koninkrijk werden opnieuw massaal vogels geteld. In Nederland zagen zo'n 140.000 mensen ruim 2 miljoen vogels tijdens de twintigste editie van de Nationale Tuinvogeltelling. De huismus (412.509) staat traditiegetrouw op één, gevolgd door de koolmees (258.553) en de pimpelmees (168.973). In Wallonië werden 452.938 vogels geteld in 14.902 tuinen. Uit de analyse van 20 jaar tellen blijkt dat daar 28 soorten (dis-telvink, houtduif, groene specht, ...) toenemen, 17 soorten (matkopmees, groenling, merel, geelgors, ...) nemen af terwijl 10 soorten (roodborst, koolmees, ...) stabiel blijven. (bron: magazine Natagora, maart-april 2023)

Vogeltelweek voor Scholen

Tijdens de Vogeltelweek voor Scholen die plaatsvond van 23 tot en met 27 januari telden 4.806 leerlingen uit 245 klassen samen meer dan 12.793 vogels. Op de Vlaamse speelplaatsen overtrof de zwarte kraai dit jaar nipt de kauw en werd winnaar. Vorige jaren was de kauw acht keer op rij de meest getelde vogel op de Vlaamse speelplaatsen. Met de kauw op 2 en de houtduif op 3 blijven de podiumsoorten dus ook hier dezelfde.

Spreeuw © Eddy Caudron

Oost-Vlaanderen deelt de Vlaamse top 3

In de provincie Oost-Vlaanderen werden door 10.184 tellers in 6.160 tuinen 189.249 vogels geteld. Gemiddeld zaten er per tuin 24 vogels van 7 verschillende soorten, dat is 1 soort minder dan in 2022. In Oost-Vlaanderen bepalen de huismus, de koolmees en de vink nu de top 3, waarmee de soorten van plaats 1 en 3 hun plaats wisselden. Ook in Oost-Vlaanderen moest de merel 1 plaats inboeten op vorig jaar.

Top 10 provincie Oost-Vlaanderen (tussen haakjes de ranking van 2022):

1. Huismus (3)
2. Koolmees (1)
3. Vink (1)
4. Kauw (4)
5. Houtduif (5)
6. Pimpelmees (6)
7. Turkse tortel (8)
8. Merel (7)
9. Ekster (9)
10. Spreeuw (-)

Bedankt aan alle tellers!
Je kan opnieuw meetellen op 27 & 28 januari 2024
Meer info: www.vogelweekend.be

Bijzondere vogelwaarnemingen

WINTER 2022-2023

De eindfase van het inventarisatiewerk voor de broedvogelatlas is ingezet. Goed nieuws: van onze regiocoördinator kregen we te horen dat ons huiswerk voor VA+ dik in orde is. Bijna alle gaatjes zijn gevuld en geïnventariseerd. Hier en daar moeten plekjes nog eens bezocht worden, maar het meeste is gedaan. Veel dank gaat dan ook uit naar alle vrijwilligers van de VWG (en daarbuiten) die vele dagen hebben besteed om alle hoekjes en kantjes te bezoeken, kaartjes in te tekenen, etc. Aanvullende data zijn trouwens nog steeds welkom! Je kan jouw steentje bijdragen door je waarnemingen in te voeren op www.waarnemingen.be.

December. Een frisse en natte start van de winter. Die bracht ons twee nonnetjes op de Tweeling te Eke (CSN), waar ook een grote zaagbek (NVW) werd gezien en een geoorde fuut (CSN). Op de Donk te Oudenaarde kwam er ook een op bezoek (XTE). Aan de Callemoeie kwam een kluut (BDE), bonte strandloper (TNA) en kemphaan (BDE) op bezoek. Over Mater vlogen goudplevieren (LVDL). Een koereiger werd opgestoten in Opbrakel (AGO). In de Zingemse Scheldemeersen zaten er de hele winter 1 tot 2 exemplaren (DVDP). In de ruime omgeving verbleef ook een hele tijd een kleine zilverreiger (ADV). Over Grotenberge werd er ook nog een gespot (JME). Rode wouwen werden opgemerkt over Deinze (GVdB) en Ronse (LDV). De koude periode zorgde ook voor enkele waarnemingen van smelleken. Goudvinken werden gezien in Ronse (XTE) en Hillegem (RCR).

In januari kregen we het bezoek van een mooie groep toendrarietganzen (tot max. 38 ex) in de omgeving van Eke (GMI). Deze krijgen we niet jaarlijks op bezoek. Een goudplevier werd gevonden tussen de kieviten in Eke (TMA). Op de Callemoeie zat een koppeltje krooneenden (NVW). Rode wouwen werden gezien over Ruien, Bachte-Maria-Leerne en Meigem. In het Paddenbroek te Berchem werden 4 kleine barmsijzen opgemerkt (TLI).

Tijdens de winter houden we ook de slaapplaatsen in het oog. Een slaapplaats van blauwe kiekendieven in Petegem leverde max. 5 ex op. De slaapplaats voor grote zilverreigers in Zingem ging tot max. 7 ex, nu en dan eens vergezeld van 1 of 2 koereigers. De grootste ransuilenroest telde tot max. 9 ex. Op de meeuwenslaapplaatsen kwamen een max. aantal van 6 Pontische meeuwen slapen (Callemoeie), 3 geelpootmeeuwen (Donk) en 3 zwartkopmeeuwen (Callemoeie), tussen de duizenden andere meeuwen (BDE, NGE).

Rond de Walburgatoren te Oudenaarde was het spektakel bij de slechtvalken compleet. Het leek wel een soap op tv. Het oude koppel (Ula en Han) verdween van het toneel en hun plek werd ingenomen door een nieuw koppel. Ula werd ondertussen dood teruggevonden in Nukerke. Van Han ontbreekt elk spoor. Je kan de capriolen van het nieuwe koppel volgen via de webcam met bijna dagelijkse updates op de Facebookpagina 'Slechtvalken Oudenaarde' (GGR).

Bokjes werden op 8 verschillende locaties gezien over de hele winter met een max. aantal van 3 ex te Roborst (HVE). De oehoe blijft ook voet aan de grond houden in VA+ met zang op min. 4 locaties. Ook havik werd af en toe gezien, voornamelijk rondzwervende onvolwassen vogels. Het aantal overwinterende boomleeuweriken zit ook in de lift bij ons. Het resultaat van een toegenomen aantal broedvogels in de steeds meer herstelde heidegebieden? Het aantal overwinterende grote lijsters nam dan weer af in vergelijking met de voorbije jaren. Ook kramsvogels en koperwieken waren opvallend minder aanwezig deze

Kraanvogels © Rik Desmet

Koperwiek © Walther De Munter

Grutto © Eddy Caudron

winter. De roodborsttapuit overwinterde op 15 locaties in VA+. Het was ook een opvallend goede winter voor appelvink. Er waren veel waarnemingen met een uitschieter van 7ex in een tuin in Ronse (CDR). Het aantal geelgorzen dat overwinterde bereikte een absoluut dieptepunt, met amper 5 gevonden vogels over de hele winterperiode. En de matkop? Tja, die is zelfs helemaal nergens meer te bespeuren ...

De winterperiode sluiten we af in februari, de droogste in 30 jaar notabene. Enkele kolganzen rustten nog even uit in de regio alvorens naar het noorden te trekken. De grootste groep werd in Grotenberge gezien: 50 ex naar noord (JME). Een mooi mannetje brilduiker dook op op de plassen VDM te Nederename (BDE). Een mooie groep van 25 kraanvogels werd opgepikt over Ronse (DLI). De enige roerdomp van de winter werd gezien in Petegem-Schelde (JVDP). Er kwam ook een melding binnen van een mogelijke zeearend in Machelen (JVE). Er werden ook nog 2 mooie groepen barmsijzen gezien: 10 ex te Oudenaarde (LME) en 50 te Ronse (RWE). Goudvinken werden buiten de gekende zones in Ronse ook nog opgemerkt in Bos t'Ename, Meilegem en Kruishoutem. Eind februari werden ook de eerste grutto's terug verwelkomd. 2 ex tankten even bij aan de centrale te Ruien (LDC). In de ruime omgeving van Nazareth werden af en toe 1 tot 2 wulpen gezien (NVW).

Bedankt aan iedereen voor het invoeren van de waarnemingen op http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/

Dimitri Van de Populiere

TWEE NIEUWE NATIONALE PARKEN IN WALLONIË

Wallonië is twee nationale parken rijker: la vallée de la Semois en Entre Sambre et Meuse.

Entre Sambre et Meuse is meer dan 22.000 ha groot en omvat de gemeenten Viroinval, Couvin, Chimay, Froidchapelle et Momignies. La Vallée de la Semois is 29.000 ha groot met de gemeenten Bertrix, Bouillon, Ciny, Florenville, Herbeumont, Paliseul en Vresse-sur-Semois.

BOMEN SLAAN MEER KOOLSTOF OP DAN GEDACHT

Onderzoekers van UGent, en enkele andere internationale instellingen, hebben aangetoond dat bomen tot bijna 2 keer meer koolstof kunnen opvangen dan werd aangenomen. Het onderzoek is uitgevoerd in Engeland (Wytham Woods).

Oudere bomen zijn ook veel belangrijker voor de koolstofopslag dan jongere, ze slaan de helft van alle koolstof van een bos op, terwijl ze maar 7 procent van alle bomen uitmaken. De ontdekking benadrukt het belang van oude bossen. Nieuwe bossen zijn nodig, maar ze hebben tijd nodig om koolstof op te kunnen slaan. Het is nog belangrijker om oude en grote bomen goed te beschermen. Dat is niet alleen goed voor de biodiversiteit, als ze verdwijnen, komt er opnieuw veel koolstof vrij in de vorm van CO_2. Er komen nu vervolgstudies in België, Frankrijk en Duitsland om te zien of de conclusies ook daar gelden. Bij de Britten gaat het vaak om bomen die 100 of 200 jaar oud zijn. De bossen zijn daar goed beschermd geweest en er is een cultuur van het beschermen en in de kijker zetten van oude exemplaren. In België is dat anders en hebben we minder van die heel oude bomen.

(VRT Nieuws, 22-12-2022)

TROEBEL WATER

Uit metingen van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) blijkt dat de waterkwaliteit in Vlaamse landbouwgebieden er niet snel genoeg op vooruit gaat.

Sinds 1999 voert de VMM regelmatig metingen uit op verschillende plaatsen om het effect van de Vlaamse mestactieplannen op te volgen. Een slechte grond- en oppervlaktewaterkwaliteit maakt het moeilijk om van het grondwater drinkwater te maken. Op basis van de Europese richtlijn werden daarom grenswaarden vastgelegd

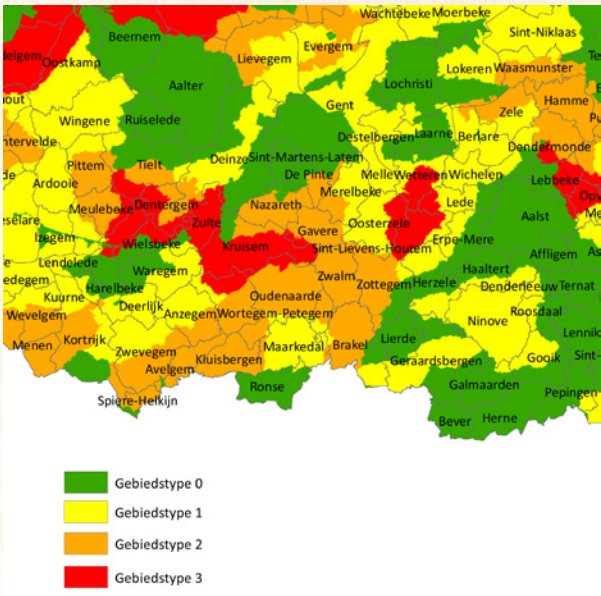

voor nitraat en fosfor in de bodem.

Momenteel worden de doelstellingen van het mestbeleid nog niet gehaald. In de winter 2021-2022 werd op 22 procent van de meetpunten minstens één keer te veel nitraat (drempelwaarde 50 mg/l) vastgesteld in het oppervlaktewater. Dat is minder dan de vorige jaren, toen dat aandeel rond de 30 procent schommelde. De natte zomer van 2021 zorgde er wel voor dat de nitraatconcentraties werden verdund en vertekenen dus het resultaat. Ook konden gewassen goed groeien en meer stikstof opnemen uit de bodem.

Vooral West-Vlaanderen en het noorden van de provincies Antwerpen en Limburg doen het niet goed. Ook de rivierbekkens van de IJzer, Leie en Maas scoren slecht. Volgens de metingen doet er zich bij het ondiepe grondwater in het algemeen een verslechtering voor. In 2021 werd bij gemiddeld 35,4 procent van de meetpunten een overschrijding van de Vlaamse norm vastgesteld. Op basis van cijfers van de afgelopen vier jaar, besluit de VMM dat er meer landbouwgrond is met stijgende nitraatgehaltes dan dalende.

(https://www.vmm.be/publicaties/nutrienten-in-oppervlaktewater-en-grondwater-in-landbouwgebied-2021-2022)

In het kader van het zesde mestactieplan (MAP 6) is Vlaanderen ingedeeld in vier gebiedstypes. In die gebiedstypes gelden verschillende maatregelen om de waterkwaliteit in het landbouwgebied te verbeteren. Gebiedstype 0 is weggelegd voor de gebieden met een goede waterkwaliteit. Gebiedstypes 2 en 3 zijn het verst verwijderd van

een goede waterkwaliteit. Daar gelden strengere maatregelen. Als je naar de kaart kijkt zie je dat een aanzienlijk deel van onze regio rood kleurt. Ter illustratie: na analyse bleek mijn grondwater (Kruishoutem) 200 mg nitraat te bevatten, de Vlaamse richtlijn is 50 mg, de Europese richtlijn is 25 mg ...! Dat maakt mijn grondwater ongeschikt als drinkwater, het is maar één van de vele maatschappelijke kosten van de landbouw.
(https://www.vlm.be/nl/nieuws/Pages/Nieuwe-indeling-gebiedstypes-mestactieplan.aspx)

Positief is wel dat begin maart de Vlaamse natuur-, landbouw- en milieuorganisaties het eens geraakten over het Mestactieplan 7. Het plan moet nog voorgelegd worden aan de Europese Commissie en zou begin 2024 in werking moeten treden. Het principeakkoord voorziet onder meer in een verstrenging van de bemestingsnormen in gebieden waar de kwaliteitsnormen nog niet gehaald zijn. Landbouwers zullen er worden gestimuleerd om duurzamere bemesting toe te passen. Daarnaast komen er langs alle waterlopen bufferzones van, naargelang de ligging, drie tot vijf meter breed, vrij van bemesting en pesticiden.

HONDEN ALS GIFBOM

Honden brengen verboden of streng gereguleerde bestrijdingsmiddelen als fipronil en imidacloprid in het milieu. Deze middelen zitten in vlooienbanden, druppels en pillen tegen vlooien en teken. Ze komen via hondenhaar, urine van honden en water waarin honden zwemmen in de omgeving terecht. Opmerkelijk was dat honden die niet behandeld waren tegen vlooien en teken ook besmet waren met deze producten. Ook haar dat in nesten van vogels aangetroffen werd bevatte onder andere fipronil waardoor de jongen al in het nest blootgesteld worden.
(https://edepot.wur.nl/581650)

HIER VERBODEN, TOCH UITGEVOERD

Een onderzoek van zes Belgische ngo's toonde aan dat er in een periode van acht jaar vanuit België 50.000 ton werkzame stoffen voor, in de Europese Unie verboden, bestrijdingsmiddelen werden uitgevoerd
In de Europese Unie zijn 2.072 werkzame stoffen die gebruikt worden in bestrijdingsmiddelen verboden of aan strenge beperkingen onderworpen. Maar de productie ervan en export naar niet-EU-landen is niet verboden. Ons land behoort, samen met Frankrijk, Duitsland en Spanje, tot de belangrijkste exporteurs van verboden pesticiden naar landen buiten de Europese Unie.
Uiteindelijk komen deze stoffen in ons voedsel terecht. Volgens een studie werden in 5.800 monsters van in de EU ingevoerde levensmiddelen, 74 verboden werkzame stoffen aangetroffen.
(Vilt Nieuwsbrief, 15-02-2023; https://stop-pesticiden.be/wp-content/uploads/2023/02/Onderzoek_Pesticiden_WEB.pdf)

DE ENE KLEVER IS DE ANDERE NIET

Jaarlijks vliegen enorme aantallen vogels zich te pletter tegen ramen. Veel mensen kleven daarom roofvogelsilhouetten op hun ramen. Onderzoekers gingen na of het een verschil maakt waar je de stickers kleeft. Ze stelden vast dat stickers aangebracht op de binnenkant van een raam veel minder efficiënt zijn. Bij je thuis eens controleren?
(https://peerj.com/articles/14676/)

DE ENE PONY IS DE ANDERE NIET

Terwijl bij ons al weer een aantal wolven sneuvelde in het verkeer werd in de buurt van Hannover toestemming gegeven om een 'probleemwolf' af te schieten. De wolf had een verkeerde prooi gekozen: de pony van Ursula Von Der Leyen, commissievoorzitter van de EU.
(Euractiv, 13-12-2022)

VOGELS MAKEN GELUKKIG

Wetenschappers schakelden de GSM in om de impact te onderzoeken van het zien of horen van vogels op het zelfgerapporteerde mentale welzijn bij mensen. Drie maal per dag moesten de deelnemers vragen beantwoorden over hun welbevinden, stress en of ze op dat moment bomen zagen of vogels zagen of hoorden zingen. De analyse van de resultaten toonde aan dat er een significant positief verband was tussen het zien of horen van vogels en het mentaal welbevinden.
Alledaagse ontmoetingen met vogels werden geassocieerd met langdurige verbeteringen in mentaal welzijn. Deze verbeteringen waren niet alleen zichtbaar bij gezonde mensen maar ook bij mensen met een diagnose van depressie.
(Scientific Reports | (2022) 12:17589 | https://doi.org/10.1038/s4)

EN DE LIFE ACHIEVEMENT AWARD GAAT NAAR PIERRE HUBEAU

Mocht het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) een life achievement award uitreiken dan zou Pierre Hubeau ongetwijfeld in aanmerking komen! In 1984 verhuisde Pierre van Zulzeke naar Loker in het Heuvelland om er boswachter te worden. De erfenis die hij bij zijn pensioen nalaat is gigantisch want voor het natuurbehoud binnen de zuidelijke Westhoek is er de periode vóór en de periode ná

de komst van boswachter Pierre Hubau. Het verschil: tien keer méér openbaar bos- en natuurgebied, van 56 naar meer dan 600 hectare. Enkele voorbeelden van zijn verwezenlijkingen zijn de ontwikkeling van het Eeuwenhout, Helleketelbos, Galgebossen en zo veel meer. Vernieuwend was de consequente keuze bij het aanplanten van streekeigen plantgoed. Nog een uitvinding van Pierre is om bij een ontwikkeling van een eikenbos niet aan te planten maar eikels in te zaaien met een aardappelmachine.

VOOR DRIE BOMEN MET EEN SPECIALE VLEERMUIS GAAN WE TOCH GEEN SECTOR WEGDUWEN?

Hoe bepaalde politici over het belang van natuurbehoud denken (?) werd duidelijk door een quote van Sammy Mahdi (CD&V) in Het Nieuwsblad van 18-02-2023: "Voor drie bomen met een speciale vleermuis gaan we toch geen sector wegduwen?" Die uitspraak deed hij tijdens de crisis rond het stikdebat. In de Zevende Dag van 19-02-2023 deed Vlaams landbouwminister Brouns er nog en schepje bovenop: "Ik wil vermijden dat Greenpeace op basis van een plantje de Antwerpse haven lam legt ..."

PALING BIJ HET KGA

Uit een studie van het INBO (Instituut voor natuur- en bosonderzoek) blijkt dat een belangrijk deel van de zoetwatervis in Vlaanderen nog steeds niet voldoet aan de internationale consumptienormen. Nog steeds blijken de gehaltes aan verontreinigde stoffen (polluenten) in zoetwatervis, en specifiek in paling, op veel plaatsen in Vlaanderen zorgwekkend hoog, en worden sommige normen in een vrij groot deel van de meetplaatsen overschreden, o.a. voor PCB's, dioxines en PFAS. Er zijn ernstige indicaties dat deze polluenten een risico vormen voor de volksgezondheid. Hoewel Vlaamse zoetwatervis zoals paling normaal niet in de supermarkten belandt, wordt ze vaak wel door de hengelaars zelf gegeten. Het onderzoek toonde dan ook verhoogde concentraties van schadelijke stoffen in het lichaam van hengelaars aan. Dit houdt een potentieel gezondheidsrisico in. Het INBO adviseert dan ook het instellen van een algemene terugzetplicht voor paling gevangen door hengelaars.
(Nieuwsbrief INBO, februari 2023)

VLAMING LEEFT GEMIDDELD 15 MAANDEN MINDER LANG GEZOND DOOR FIJNSTOF

Fijn stof knabbelt aan je leven

Uit de cijfers van 2021 blijkt dat een Vlaming gemiddeld vijftien maanden minder lang gezond blijft door blootstelling aan fijn stof. Hoewel op langere termijn de situatie wel verbetert, waren de cijfers voor 2021 slechter dan die van 2020. Vooral blootstelling op de lange termijn aan fijn stofdeeltjes met een diameter kleiner dan 2,5 micrometer (PM 2,5) heeft gevolgen voor de gezondheid. In 2021 waren die deeltjes goed voor maar liefst 97,5 procent van de totale gezondheidsimpact van fijn stof.
(De Morgen, 01-03-2023)

Natuurreservaat het Paddenbroek

Al 1.000 soorten, waaronder 529 nieuwe gevonden in natuurreservaat het Paddenbroek en nog 4 maand te gaan!

Op 18 juni 2022 ging het project 1000+soorten@Paddenbroek van start met de bedoeling in een jaar tijd 1.000 verschillende soorten te vinden in het natuurreservaat in Kluisbergen. Na acht maanden is het streefdoel reeds bereikt. Met het gewoon elfenbankje scoorde Els Haeck op 8 februari de 1.000ste soort. Proficiat voor Els, maar ook voor de 55 andere waarnemers die samen dit puik resultaat neerzetten. De plantengroep met 221 stuks en de vogels met 108 zijn goed vertegenwoordigd, maar de insecten vormen het grootste aandeel van de 1.000 soorten. Maar liefst 494 verschillende insecten lieten zich verschalken, waaronder 210 nachtvlinders. De andere categorieën tellen allemaal veel minder soorten (zie tabel).

Van de 1.000 gevonden soorten zijn er 529 nieuw voor het Paddenbroek. Dat is veel, maar niet verwonderlijk. Aaibare soorten zoals zoogdieren en vogels zijn vaak de eerste die op de lijstjes belanden, maar er zijn er niet zoveel van. Ook planten doen het doorgaans niet slecht, maar naar wilde bijtjes, vliegjes, kevertjes, mugjes, slakjes, wormen en andere bodemdiertjes wordt meestal minder gezocht. Het zijn net deze soorten die nu 'ontdekt' worden. Een BioBlitz is een ideale manier om deze vaak onderbelichte soorten te inventariseren.

Bijzondere soorten

De meest zeldzame soort van de lijst is de wespwortelvlieg, de enige gevalideerde waarneming voor België in 2022 en slechts 4 gevalideerde waarnemingen ooit in België! *Stenoria analis* is een zeldzaam oliekevertje dat vroeger alleen in het Zuiden waargenomen werd, maar waarschijnlijk door de klimaatverandering noordwaarts opschuift. Dan vonden we nog twee zeldzame wantsen, de gevlekte zwemwants en de vierstreepblindwants. En de mottenmannen waren heel tevreden met de moeras-W-uil, de vale spikkelbladroller, de meldedwergspanner en het vlekzandvleugeltje. **Moeraskruiskruid** tenslotte, het kroonjuweel van het Paddenbroek, is slechts op een 15-tal locaties in België te vinden maar nog altijd aanwezig. Spijtig genoeg in lagere aantallen dan vroeger. Bekijk alle soorten hier: https://waarnemingen.be/bioblitz/1000soortenjaar-paddenbroek/

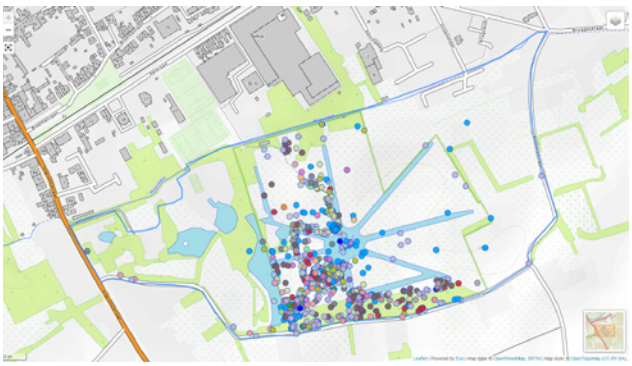

En nu?

De eindbalans wordt op 18 juni 2023 gemaakt! We gaan dus gewoon door. Niet voor niets hebben we ons project het 1000+soortenjaar genoemd! De komende maanden zoeken we verder naar amfibieën, nachtvlinders, vleermuizen, voorjaarsflora, vissen, de vroege libellen, korstmossen, waterdiertjes en al wat we verder nog kunnen verschalken. 1.500 is misschien te hoog gegrepen, maar 1.250 soorten lijkt haalbaar als nieuw streefdoel.

Blijf dus zoeken, fotograferen en vooral genieten van het Paddenbroek in Kluisbergen!

Lucia Decuyper

Soorten	
Planten	221
Nachtvlinders en micro's	210
Vogels	108
Vliegen en muggen	77
Paddenstoelen	63
Wantsen en cicaden	54
Kevers	45
Bijen, wespen en mieren	44
Weekdieren	30
Geleedpotigen (overig)	30
Mossen en korstmossen	25
Libellen	20
Dagvlinders	19
Zoogdieren	14
Insecten (overig)	14
Sprinkhanen en krekels	11
Vissen	9
Reptielen en amfibieën	4
Algen, wieren en eencelligen	1
Overige ongewervelden	1

MEANDER #2
jaargang 21 | april-mei-juni 2023
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773
driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Fotowedstrijd 'Focus op de Vlaamse Ardennen'

Met deze wedstrijd willen we de schoonheid en de rijkdom van de Vlaamse Ardennen op het gebied van erfgoed en natuurgebieden in de kijker zetten.

Iedereen kan gratis deelnemen. Er is een aparte categorie voor jongeren (tot 16 jaar) en volwassenen. Je kan foto's inzenden binnen thema erfgoed of natuurgebied tot 14/05. Mail je foto's samen met een ingevuld deelnameformulier naar fotowedstrijd@boembeke.be.

De winnaars en laureaten worden bekendgemaakt op de Boembekefeesten op 24/06.

Meer info via fotowestrijd@boembeke.be.

Een initiatief van:

Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen Boembekemolen

Met de zeer gewaardeerde steun van:

Brouwerij De Graal WWW.DEGRAAL.BE · ecosnooze · photostudioalltech · natuurkijkers.be oog in oog met de natuur · provincie Oost-Vlaanderen

v.u. Johan Cosijn, Berkenstraat 15, 9680 Maarkedal- T. 055 30 98 10